

Fatih ÖZÇELİK

Doç. Dr. | Assoc. Prof.

Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Düzce-TÜRKİYE
Duzce University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences Duzce-TURKIYE

ORCID: 0000-0002-7564-7365

fatihozcelik@duzce.edu.tr

Düzce'nin Sosyal ve Kültürel Hayatında Düzce Halkevi¹

Öz

Cumhuriyet rejiminin halkla bütünleşmesini sağlamak, modernleşme ideolojisini tabana yaymak ve eğitim-kültür politikalarını yerel düzeyde hayata geçirmek amacıyla kurulan Halkevleri, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli toplumsal dönüşüm araçlarından biri olmuştur. Bu bağlamda 1934 yılında açılan Düzce Halkevi, Cumhuriyet'in modernleşme hedeflerinin taşra ölçeğindeki uygulayıcılarından biri olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Düzce Halkevi'nin 1934-1951 yılları arasında gerçekleştirdiği faaliyetleri kapsamlı biçimde inceleyerek söz konusu kurumun halk eğitimi, kültürel üretim ve toplumsal dönüşüm süreçlerindeki yerini ortaya koymaktır. Aynı zamanda, Halkevinin Düzce'nin sosyal ve kültürel yapısının şekillenmesindeki rolü değerlendirilecektir. Araştırma sonucunda Düzce Halkevi'nin Cumhuriyet'in temel ilkelerinin yerel düzeyde benimsetilmesinde etkin bir rol üstlendiği görülmüştür. Düzce Halkevi, açıldığı tarihten itibaren kısa sürede şubelerini kurmuş; dil, edebiyat ve tarih, güzel sanatlar, temsil, spor, halk dershaneleri, kütüphane ve yayın, köycülük, sosyal yardım, müze ve sergi alanlarında düzenlediği çeşitli etkinliklerle çok yönlü bir kültür kurumu hüviyetini kazanmıştır. Halkevinin faaliyetleri hem Düzce halkının eğitim düzeyini yükseltmiş hem de bölgede kültürel canlılık yaratmıştır. Ayrıca Düzce ve çevresinin tarihî, edebî ve coğrafi özelliklerine dair yapılan araştırmalarla yerel bilgi üretimine katkı sağlanmıştır. Bu yönüyle Düzce Halkevi, yalnızca Cumhuriyet ideolojisinin taşıyıcısı olmakla kalmamış, aynı zamanda günümüz Düzce'sinin sosyal ve kültürel kimliğinin oluşmasında da belirleyici bir aktör olmuştur. Araştırma, tarihsel nitelikli bir tarama çalışması olup nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde yürütülmüştür. Düzce Halkevi'ne ilişkin bilgi ve belgeler, öncelikli olarak Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi'nden temin edilmiştir. Bunun yanı sıra dönemin ulusal gazeteleri ile Düzce ve Bolu'da yayımlanan yerel basın organları taranarak Halkevinin faaliyetlerine dair veriler elde edilmiştir. Halkevinin örgütlenme yapısı, açtığı şubeler, düzenlediği kurslar, sahnelendiği tiyatro oyunları, gerçekleştirdiği sergiler ve diğer faaliyetleri, tarihsel kaynaklara dayanılarak kronolojik bir çerçevede ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, Halkevi, Cumhuriyet Halk Partisi, Düzce, Düzce Halkevi.

Düzce People's House in Social and Cultural Life of Düzce

Abstract

Established with the aim of integrating the Republican regime with the people, disseminating the ideology of modernization to the grassroots, and implementing educational and cultural policies at the local level, the People's Houses emerged as one of the key instruments of social transformation in the early Turkish Republic. In this context, the Düzce People's House, which was founded in 1934, stands out as one of the prominent implementers of the Republic's modernization objectives in rural settings. The primary purpose of this study is to conduct a comprehensive examination of the activities carried out by the Düzce People's House between 1934 and 1951 and to reveal the institution's role in public education, cultural production, and social transformation processes. Additionally, the study aims to evaluate the House's influence on shaping the social and cultural structure of Düzce. The findings indicate that the Düzce People's House played an active role in fostering the adoption of the Republic's core principles at the local level. The Düzce People's House, shortly after its establishment, formed its branches and through various activities organized in the fields of language, literature and history, fine arts, theatre, sports, public courses, library and publication, rural development, social assistance, museum and exhibition, has acquired the identity of a multifaceted cultural institution. These activities not only elevated the educational level of the local population but also contributed to cultural vitality in the region. Moreover, through its research on the historical, literary, and geographical features of Düzce and its surroundings, the House supported the production of local knowledge. In this respect, the Düzce People's House not only served as a vehicle for Republican ideology but also emerged as a formative actor in the construction of Düzce's contemporary social and cultural identity. This study adopts a historical qualitative research approach, relying on data obtained primarily from the Republican Archives of the Presidential State Archives of Turkey. In addition, national newspapers and local press publications of the period were reviewed to collect data on the institution's activities. The organizational structure of the People's House, its established branches, organized courses, staged plays, exhibitions, and other activities were examined chronologically based on historical sources.

Keywords: Republic, People's House, Republican People's Party, Düzce, Düzce People's House.

¹ Bu çalışma 21-22 Kasım 2014 tarihleri arasında düzenlenen 1. Uluslararası Düzce Tarih ve Kültür Sempozyumu'nda sunulan bildiri metninin yeniden gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş halidir.

1. Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli kültürel atılımlarından biri olan Halkevleri, Atatürk'ün önderliğinde 19 Şubat 1932 tarihinde açılmaya başlanmış ve kısa sürede ülkenin dört bir yanına yayılarak birer kültür kurumu hâline gelmiştir (Özsarı, 2009, s. 7). Henüz on yılını doldurmamış olan Cumhuriyet yönetimi, gerçekleştirmiş olduğu ve gerçekleştirmeyi hedeflediği reformları aydınlar aracılığıyla halka ulaştırmak amacıyla Halkevlerinin kurulmasını amaçlamıştır (İnan, 2000, s. 136). Atatürk, yalnızca güçlü ders araçlarına ve donanımlı bir öğretmen kadrosuna sahip olmanın yeterli olmadığını, esas olarak halkın eğitilerek bilinçli bir topluluk hâline getirilmesi gerektiğini ifade etmiş; bu amacın gerçekleştirilmesinde Halkevlerinin önemli bir işlev üstlenmiş olacağını vurgulamıştır. Ona göre Cumhuriyet inkılaplarının başarıya ulaşmış olması ve kalıcılık kazanmış bulunması, halkın bu dönüşüme aktif biçimde katılımıyla mümkün olmuştur. Bu nedenle Halkevleri hem kitle eğitiminin kurumsal bir aracı olarak hem de Cumhuriyet değerlerinin toplumun geniş kesimlerine benimsetilmesinde etkili bir yapı olarak görülmüştür (Tunç, 2018a, s. 40). Halkevleri, Atatürk'ün yönlendirmeleri doğrultusunda kültürel, sosyal, eğitimsel, ekonomik ve siyasi alanlarda gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerle halk üzerinde çok yönlü bir etki yaratmayı başarmışlardır. Bu kurumlar, yalnızca bireylerin bilgi ve becerilerini artırmakla kalmamış, aynı zamanda Cumhuriyet'in temel değerlerini benimsetme ve halkın toplumsal dönüşüme katılımını sağlama konusunda da hayati bir rol üstlenmişlerdir (Zeyrek, 2006, s. 85).

Cumhuriyet tarihine damga vurmuş bu kurumlar, Cumhuriyet'in temel ilkelerinin geniş halk kitlelerine ulaştırılmasını sağlamışlardır. Bunun yanı sıra edebiyat, tarih, güzel sanatlar ve halk kültürü alanlarında yürütülen çalışmaların yayımlanmasıyla millî değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması hususunda kritik bir rol oynamışlardır. Halkevleri, aynı zamanda halkın bilinçlendirilmesi, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımının artırılması ve toplumun her kesiminin Cumhuriyet'in kazanımlarından faydalanması amacıyla bir köprü görevi üstlenmişlerdir. Özellikle kırsal kesimdeki bireylerin sosyal hayata entegrasyonunu kolaylaştırarak, Türkiye'nin modernleşme ve uluslaşma sürecine eşsiz bir katkı sunmuşlardır. Bu yönüyle Halkevleri; yalnızca bir eğitim ve kültür merkezi değil, aynı zamanda toplumun tüm kesimlerini bir araya getiren bir bağ niteliği taşımışlardır (Arıkan, 2008, s. 261).

Cumhuriyet'in değerlerini halk arasında yaygınlaştırmak ve toplumsal dönüşümü desteklemek amacıyla planlanmış olan Halkevleri, 10 Mayıs 1931'de başlayan Cumhuriyet Halk Fırkasının üçüncü kongresinde gündeme getirilmiş; 17 Mayıs 1931 tarihli oturumda yapılan oylama sonucunda, kurulmaları yönündeki teklif oy birliğiyle kabul edilmiştir. Bu karar, Cumhuriyet'in ideallerini toplumun her kesimine ulaştırmayı hedefleyen bir vizyonun somut bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Halkevleri, halkın modernleşme sürecine aktif katılımını sağlamayı ve eğitimden sanata, kültürden sosyal yaşama kadar uzanan geniş bir yelpazede toplumsal bilinçlenmeyi desteklemeyi amaçlayan bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu yönüyle Halkevleri, Cumhuriyet yönetiminin reform odaklı bakış açısının önemli bir halkası hâline gelmiştir (Özsarı, 2009, s. 15). Halkevleri Talimatnamesinin hazırlanması amacıyla bir komisyon oluşturulmuş; komisyon, vakit kaybetmeden çalışmalarına başlayarak çeşitli ülkelerin kültür ve gençlik kurumlarını ayrıntılı biçimde incelemiştir. Bu incelemeler sayesinde hem uluslararası deneyimlerden yararlanılmış hem de Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun, özgün bir yapı geliştirilmiştir. Böylece Halkevleri hem ulusal kimliği pekiştiren hem de evrensel değerlere açık bir model olarak şekillenmiştir. Bu süreç, Cumhuriyet yönetiminin toplumsal modernleşme hedeflerini bilimsel ve sistematik bir yaklaşımla ele aldığını göstermesi bakımından da dikkat çekici olmuştur (Toksoy, 2007, s. 147). Cumhuriyet Halk Partisinin parti tüzüğünde Halkevleri siyasi, eğitimsel ve millî kültür yuvası olarak tanımlanmıştır (Anonim, 1948, s. 25). Hazırlık süreci dokuz ay süren talimatname, bu tanımlamaya uygun şekilde tamamlanmıştır. Ardından 19 Şubat 1932 Cuma günü saat 15.00'te Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van olmak üzere toplam 14 il merkezinde Halkevleri törenle hizmete açılmıştır (Özsarı, 2009, s. 16).

Halkevleri talimatnamesinin birinci maddesinde bu kurumların kalplerinde ve zihinlerinde vatan sevgisini yüce bir heyecanla hisseden bireyler için bir toplanma ve çalışma yeri olarak tasarlandığı belirtilmiştir. Aynı maddede Halkevlerinin kapılarının yalnızca parti üyelerine değil, partiye kayıtlı olmayan tüm vatandaşlara da açık olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu yaklaşım, Halkevlerinin halkı birleştirici, kapsayıcı ve toplumun her kesimini Cumhuriyet idealleri etrafında bütünleştirici bir işlev üstlendiğini ortaya koymuştur (Anonim, 1932, s. 5). Halkevlerinde belirlenen hedeflerin hayata geçirilebilmesi ve her yurttaşın kendi ilgi ve yeteneklerine uygun bir çalışma alanı bulabilmesini sağlamak amacıyla, bu kurumlar dokuz ayrı şube altında yapılandırılmıştır (Anonim, 1940, s. 3):

1. Dil, Tarih, Edebiyat.
2. Ar
3. Temsil
4. Spor
5. Sosyal Yardım
6. Halk Dershaneleri ve Kurslar
7. Kitapsaray ve Yayın
8. Köycülük
9. Müze ve Sergi şubeleridir

24 Haziran 1932 tarihinde 20 yeni Halkevi'nin açılmasıyla birlikte toplam sayı 34'e ulaşmış; bu sayı 1933'te 55'e, 1934'te 80'e, 1935'te 103'e, 1936'da 136'ya, 1937'de 167'ye, 1938'de 210'a ve 1939'da 373'e yükselmiştir. Halkevlerinin kurulması için gerekli altyapı ve nüfus kriterlerini karşılayamayan bölgelerde ise, bu kurumların küçük ölçekli bir modeli olarak işlev gören halkodalarının açılması kararlaştırılmıştır. Halkodaları, Halkevlerinin temel misyonunu daha sınırlı imkânlarla sürdürerek özellikle kırsal kesimlerde ve erişimi zor bölgelerde kültürel, sosyal ve eğitimsel faaliyetlerin devam ettirilmesini sağlamıştır. Bu yapılanma, Halkevlerinin sunduğu toplumsal faydanın coğrafi engellerle sınırlı kalmaması amacını taşımıştır. Böylece Cumhuriyet'in halkla bütünleşme çabalarının somut bir yansıması ortaya konmuştur (Özsarı, 2009, s. 16-17). Bu doğrultuda, 1939 yılında halkodalarının işleyişini düzenlemek amacıyla 20 maddeden oluşan bir talimatname hazırlanmıştır (Anonim, 1939, s. 8). 1940 yılı itibarıyla 141 halkodası açılmış; bu sayı, Halkevlerinin faaliyetlerinin sona erdiği 1951 yılına kadar 4.322'ye ulaşmıştır (Yeşilkaya, 1999, s. 79). Bu çalışmada, Düzce Halkevi'nin faaliyetleri; arşiv belgeleri, dönemin ulusal ve yerel basın organları ile konuyla ilgili telif ve tetkik eserler temel alınarak incelenmiştir. Kurumun yapısı, şubeleri, düzenlediği etkinlikler ve toplumsal etkileri, dönemin sosyo-politik bağlamı göz önünde bulundurularak açıklanmıştır. Elde edilen veriler, içerik ve anlam yönünden değerlendirilmiş; betimleyici ve yorumlayıcı bir yaklaşımla ele alınarak Halkevinin yerel düzeyde üstlendiği rol bütüncül bir bakış açısıyla ortaya konulmuştur.

1. Düzce Halkevi'nin Açılışı

1932 yılında ülke genelinde başlatılmış olan Halkevi açma girişimleri, Düzce'de de karşılık bulmuştur. Düzcüler, kendi şehirlerinde bir Halkevi kurulması yönünde harekete geçerek 1933 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası Bolu Vilâyeti İdare Heyeti aracılığıyla Parti Genel Sekreteri ve Kütahya Milletvekili Recep Peker'e başvuruda bulunmuşlardır. Bu başvuruda Düzce'de bir Halkevi açılabilmesi için gerekli iznin verilmesi talep edilmiştir. Bolu'dan gönderilmiş olan yazıda şu ifadelere yer verilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi [BCA], 490-01/1673-822-1,63):

Düzce'de gündün güne inkişaf eden ve cidden şayanı memnuniyet varlıklar göstermeye başlamış olan gençlik kütlesini sıcak sinesinde toplayacak olan orta mektebinde inzimamı ile çok feyizli ve hayırlı işlere sahne olacağını, bilhassa kültür cihetinden çok işlenmek lazım gelen Düzce muhitinde bir ışık kaynağı olacağını ümit eder, iş'arı cevabilerine arzı intizarla derin saygılarımı sunarım.

Parti Genel Sekreterliği, yetkili kurullarda yapılan değerlendirmeler sonucunda, Halkevleri Talimatnamesi'nde belirtilen koşulların sağlanması hâlinde Düzce'de bir Halkevi açılmasına onay vermiştir (BCA, 490-01/1673-822-1,61). Talimatnamede yer alan gereklilikleri yerine getirmiş olan Düzce Halkevinin 23 Şubat 1934 tarihinde açılması planlanan 24 Halkevinden biri olarak faaliyete geçmesine karar verilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1934, s. 3).

Düzce Halkevi, 23 Şubat 1934 Cuma günü düzenlenmiş olan resmî bir törenle açılmıştır. Yaklaşık 700 yurttaşın katılımıyla gerçekleşen törende, saat 14.00'te radyodan İsmet Paşa'nın konuşması dinlenmiştir. Bu konuşmanın ardından Necip Ali Bey tarafından verilen konferans halk tarafından büyük bir ilgi ve heyecanla takip edilmiştir. Tören sırasında 18 kişilik bir bando ekibi İstiklâl Marşı'nı icra etmiş, hemen sonrasında Cumhuriyet Halk Fırkasının Düzce Reisi Mithat Bey sahneye çıkarak katılımcılara hitap etmiştir. Aynı akşam, Halkevi tarafından sahnelenmiş olan "Beyaz Kahraman" adlı piyes, temsil komitesi üyeleri tarafından oynanmıştır. Bu ilk sahne deneyiminde, oyuncuların sergilemiş olduğu performans izleyiciler tarafından büyük bir takdirle karşılanmıştır. Mithat Bey, bu vesileyle halka tiyatro kolunun faaliyetlerine daha fazla ilgi göstermeleri çağrısında bulunmuş ve etkinliklere tüm yurttaşların katılımını istemiştir. Gerçekleştirilen bu etkinliklerle Düzce Halkevi açılış gününü coşkulu bir tören ve zengin bir kültürel programla tamamlamış, yerel halka hem keyifli hem de anlamlı bir gün yaşatmıştır (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 1934, s. 4).

Düzce Halkevi'nin açıldığı yıl, toplam 1.048 üye kaydedilmiş olup bu üyelere 72'si kadın, 976'sı ise erkekti. Şube dağılımı incelendiğinde, Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesinde 26, Güzel Sanatlar Şubesi'nde 132, Temsil Şubesi'nde 230, Spor Şubesi'nde 157, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde 28 ve Köycülük Şubesi'nde 503 üye yer almaktadır. Ancak bu dönemde İçtimai Yardım, Kütüphaneler ve Neşriyat ile Müze ve Sergi Şubesi'nin henüz faaliyete başlamadığı görülmektedir (Anonim, 1935, s. 7).

2. Düzce Halkevi Başkanları

23 Şubat 1934 tarihinde açılmış olan Düzce Halkevinin ilk başkanı, İstanbul Hukuk Fakültesi mezunu Mehmet Hamdi Bey olmuştur. Henüz fakültede öğrenciyken Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine, bu savaşta yedek subay olarak cephede görev almıştır. Ardından Kurtuluş Savaşı'na katılmış ve Geyve, Yenişehir ile Bilecik çevrelerinde oluşturulan 2. Müfreze bünyesinde düşman kuvvetleriyle çarpışmıştır. Savaş süresince Bolu ve çevresi komutanlığı, Kocaeli Grubu ve 3. Kolordu Komutanlığı adli müşavirliğinde çeşitli görevlerde bulunmuştur (BCA, 490-01-0-0/293-1179-1,68). Düzce Tayyare Cemiyeti başkanlığını da yürütmüş olan manifaturacı Göynüklü Ali Rıza Kardüz, 1935 yılında Halkevi'nin ikinci başkanı olarak seçilmiştir. Aynı dönemde başkanvekilliği görevine ise çiftçilikle uğraşan Hikmet Algüloğlu getirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,146). 1937 yılında başkanlığa Hasan Karasabanoglu seçilmiş, başkanvekilliği görevini ise yine Hikmet Algüloğlu üstlenmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,118). Algüloğlu'nun görevden ayrılmasının ardından başkanvekilliği görevine Mehmet Gökberk atanmıştır (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,116). Aynı yıl içinde Halkevi başkanlığı bir kez daha değişmiş ve daha önce başkanvekilliği görevini yürütmüş olan Hikmet Algüloğlu, bu defa başkanlık görevine getirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,113). 1 Ocak 1940 tarihinde Bolu Vilâyeti sınırları içerisindeki tüm Halkevlerinde başkanlık seçimleri gerçekleştirilmiş ve bu seçim sonucunda Düzce Halkevi başkanlığına Fahri Göynük seçilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,94).

1940 yılında Düzce'de kurulan Şehir Kulübünün bazı üyeleri -başta Ortaokul Direktörü Hakkı Arica olmak üzere Ortaokul öğretmenleri ve bazı yerel şahsiyetler- Halkevi'ne karşı olumsuz bir tutum sergilemişlerdir. Bu durumun etkisiyle, Düzce Halkevi'nin faaliyetlerinde bir durgunluk yaşanmaya başlamıştır (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,73). Söz konusu durumu düzeltmek ve Halkevi'ni yeniden etkin hâle getirmek amacıyla, yapılan sabotajların bertaraf edilmesi yönünde girişimlerde bulunulmuştur (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,69). Bu doğrultuda, Düzce İnhisarlar Müdürü Şevket Sueri, 1941 yılında kaza parti idare heyeti tarafından Halkevi

başkanlığına seçilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,71). Şevket Sueri, yürüttüğü çalışmalarla kısa sürede hem Düzce halkının hem de Düzce kaza ve Bolu vilayet idare heyetlerinin takdirini kazanmış; Halkevi'ni yeniden canlandırmayı başarmıştır.

Düzce Halkevi, yeni başkan Şevket Sueri'nin gayretleriyle önemli bir hareketlilik kazanmış ve çevrede olumlu etkiler yaratmaya başlamıştır (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,14). Ancak Sueri, bazı kişiler tarafından İnhisarlar Genel Müdürlüğü'ne ve çeşitli makamlara şikâyet edilmiştir. Bu şikâyetler neticesinde Sueri'nin Samsun'un Alaçam nahiyesine tayini çıkarılmıştır (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,73). Bu karara tepki gösteren Cumhuriyet Halk Partisi Kocaeli bölgesi parti müfettişi ve Tekirdağ Milletvekili Rahmi Apak, İstanbul'a giderek İnhisarlar Umum Müdürü Adnan Bey ile görüşmüş ve Sueri'nin tayin gerekçesini sormuştur. Müdür, Sueri'nin Halkevi'ne fazlaca zaman ayırmasının, ilerleyen süreçte asli görevlerini ihmal etme ihtimalini doğurabileceği gerekçesiyle, onun menfaatleri doğrultusunda başka bir yere nakledildiğini ifade etmiştir. Bu açıklama karşısında "Hayretle karışık derin bir hayal kırıklığına uğradım" diyen Rahmi Apak, tüm çabalarına rağmen bu tayin kararını engelleyememiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,71).

Düzce İnhisarlar Müdürü Şevket Sueri'nin Alaçam İnhisarlar Müdürlüğü'ne atanmasıyla boşalmış olan Halkevi başkanlığı görevine, uzun süredir Düzce Halkevi Sosyal Yardım Kolu Başkanlığı'nı yürütmüş olan Düzce Asliye Ceza Hâkimi Celâl Tüzer'in getirilmesi Düzce Kaza İdare Heyeti tarafından önerilmiştir. Vilayet İdare Heyeti'nin de bu teklifi uygun bulması üzerine, 20 Ocak 1942 tarihli ve 65/5 sayılı kararla Celâl Tüzer Halkevi başkanlığına atanmıştır (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,81).

1943 yılının ocak ayında Düzce, Mudurnu ve Akçakoca halkevleri için seçim yapılmıştır. Düzce Halkevi başkanlığına Ziya Kasapoğlu seçilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,46). Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderilen sicil formunda partiye giriş tarihi olarak "Müdafaay-ı Hukuk zamanından beri" ifadesini kullandığı görülmüş olan Ziya Kasapoğlu'nun Rumî 1327 yılında Düzce'de doğmuş olduğu anlaşılmaktadır. Ziraat ve ticaretle meşgul olan Kasapoğlu'nun rüştiye mezunu olduğu belirtilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,48). Aynı yıl içinde yeniden bir seçim yapılmış ve bu kez Düzce Kaymakamı Nazım Arda Halkevi başkanlığına seçilmiştir (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,45). 1945 yılında Nazım Arda'nın tayininin çıkması üzerine Halkevi başkanlığı görevine Düzce Ortaokulu Müdürü Neşet Yelen getirilmiştir. 1947 yılında bu görevi Mehmet Gösterişli üstlenmiş (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,10); 14 Aralık 1948 tarihinden itibaren ise Halkevlerinin 1951'deki kapanışına kadar başkanlık görevini Cevdet Canbulat yürütmüştür (Düzce Gazetesi, 1949, s. 1).

2. Düzce Halkevi'nin Bina Meselesi

İstanbul Caddesi üzerinde, hükümet konağına yakın bir konumda yer alan; zemin katlarında dükkânlar bulunan ahşap ve kârgir bir yapı, Düzce Halkevine tahsis edilmişti. Aynı bina, bir süre Cumhuriyet Halk Fırkası Düzce İlçe Başkanlığı olarak da kullanılmıştı. Ancak yapının eski olması ve Halkevi faaliyetleri için uygun görülmemesi nedeniyle, yeni bir bina inşası gündeme gelmiştir. Bu çerçevede Cumhuriyet Halk Fırkası Bolu Vilâyeti İdare Heyeti, Düzceli tütün tüccarları tarafından ihrakiyelik namıyla ayrılarak Düzce Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilatına bağışlanmış olan 5.000 liranın; 1.000–1.200 liralık kısmının hapisanenin onarımı için, kalan kısmının ise Halkevi binasının yapımında kullanılması amacıyla Parti Genel Sekreterliği'nden izin talep etmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,63). Ankara'dan gönderilen yazıda söz konusu binaya ilişkin plan ve keşif bedelinin hazırlanıp hazırlanmadığı, hazırlanmış ise bu bedelin ne kadar olduğu ve mevcut meblağın bu masrafı karşılayıp karşılamayacağı sorulmuştur. Keşif miktarının yüksek olması durumunda merkezden nakdi yardım yapılmasının mümkün olmayacağı bildirilmiş; Düzce ve Bolu Fırka teşkilatlarının borç altına girmemeleri ve ihtiyaçlarını kendi kaynaklarıyla karşılamaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, binanın yapılacağı arsanın konumu hakkında da bilgi istenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,59).

Parti Genel Sekreterliği'nin arsa ile ilgili sorusuna, şehir içindeki mezarlıkların şehir dışına taşınması ve bu alanların tesviyesi sonucunda Düzce Belediyesine devredilen arsalardan birinin

düşük bir bedel karşılığında satın alınacağı cevabı verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,49). Ayrıca, Düzce Halkevi için henüz herhangi bir plan ve keşif çalışmasının yapılmadığı bildirilmiştir. Bunun üzerine Parti Genel Sekreterliği tarafından, yeni inşa edilecek Halkevleri için bir numune planın hazırlanmakta olduğu, bu planların inşaat mevsimi başlamadan önce gerekli örneklerle birlikte gönderileceği belirtilmiştir. Bu süreçte, tebligat yapılana kadar Düzce Halkevi binasının inşasına yönelik herhangi bir girişimde bulunulmaması istenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,48).

Parti Genel Sekreterliği, Cumhuriyet Halk Fırkası İstanbul Vilâyeti İdare Heyeti'ne ilettiği yazıda, Bolu vilayetine bağlı Düzce ilçesi için bir Halkevi binası yaptırma kararı aldıklarını ve bu amaçla Fırka İlçe İdare Kurulu'nun elinde 4.000 liralık bir fon bulunduğunu bildirmiştir. Mevcut bütçeye göre, Halkevleri Talimatnamesi'nde belirtilen niteliklere sahip ve 500 kişilik bir salona sahip olacak şekilde bir Halkevi binası projesinin hazırlanarak en kısa sürede gönderilmesi talep edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,46). İstanbul Halkevi Reisliği tarafından Düzce Halkevi'ne gönderilen yanıtta, proje talebinin Güzel Sanatlar Komitesi aracılığıyla Türk Mimarlar Birliği Başkanlığı'na ilettiği bildirilmiştir. Ancak, binanın projesinin hazırlanabilmesi için bazı teknik ve yerel bilgilere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiş; özellikle binanın inşa edileceği arsanın planının ne olduğu, Düzce'deki mahallî işçilik maliyetlerinin ne düzeyde bulunduğu ve yapı malzemelerinin rayiç bedellerinin ne kadar olduğu gibi soruların acilen yanıtlanması istenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,43).

Düzce Halkevi'nden talep edilen bilgilerin iletilmesinin ardından, mimari projenin hazırlanması görevi Türk Mimarlar Birliği tarafından Mimar Abidin Bey'e verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,45). Abidin Bey tarafından hazırlanmış olan 1/100 ölçekli proje, açıklama notlarıyla birlikte Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreterliği'ne sunulmuştur. Projeye eşlik eden açıklama notlarında şu ifadeler yer verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,81):

Bu bina için tahsis edilen 4000 bin lira ile Programında zikredilerek istenilen vasatı 400 kişilik bir toplanma ve sinema mahalli ile idare kısımlarını ihtiva edecek bir binanın inşası gayri kabil görüldüğünden binanın projesi iki kısım olarak ihtar edildi, 1. İdare ve Bürolar kısmı 2. Konferans ve sinema kısmı. Bu suretle mevcut para ile mübrem olan kısmın inşaatını yapmak ve bilahare tahsis edilecek para ile diğer kısmı da inşa etmek kabildir.

Binanın Tarzı İnşası: Düzce'deki işçilik ve malzeme nazarı itibara alınarak hazırlanmıştır. Temel duvarları hafriyatı, toprak mukavemeti, malûm olmadığı için vasatı bir buçuk derinlik ve 0,60 santim genişlik olarak düşünülmüştür. Büro kısmı odalarının aralarındaki bölmeler Betonarme kiriş konulduğu takdirde 15 santimetre genişliğinde, konulmadığı takdirde 23 santimetre kalınlığında olacaktır. Projede kalınlık 15 santimetre gösterilmiştir. Zemin kat tavanı betonarme düşünülmüştür. Mamafih Ahşapta yapılabilir. Bu takdirde projede bir değişiklik olmayacaktır. Döşeme, Betonarme üzerine çini döşenecektir. Pencereler çıralı çamdan, kapılar beyaz ağaçtan Alman sisteminde olmalıdır.

Sinema Kısmı: Burası 10,00 metre genişliğinde olduğundan tamamen betonarme olarak yapılacaktır. Yani, çatı ve tavanı taşıyan betonarme kirişler betonarme kolonlar üzerine istinat ettirilecektir. Araları tuğla karkas olarak doldurulacaktır. Projede Sinema ve projeksiyon ve seyirciler için icap eden meyiller gösterilmiştir. Çatı, Kütahya veya Eskişehir kiremiti ile örtülmelidir. Takdim edilen projeyi Düzce'de diplomalı bir Mimar veya Mühendis icap eden detay resimlerini yaparak muhakkak surette kontrol etmesi lâzımdır.

Projeye ilişkin raporda istenilen nitelikteki Halkevi binasının mevcut bütçe ile inşa edilmesinin mümkün olmadığı belirtilince, yeni bir bina yapma fikrinden vazgeçildiği anlaşılmaktadır. Bu gelişmenin ardından, Cedidiye Camii ile Büyük Cami arasında, İstanbul Caddesi üzerinde ve hükümet binasına yakın bir konumda yer alan mevcut yapının kullanılmaya devam edilmesine karar verilmiştir. Ahşap ve kâgir bölümlerden oluşan bu binanın ahşap kısımları oldukça eski olduğundan, zamanla çeşitli yerlerinde çürümeler meydana gelmiş ve bina birkaç kez yüzeysel tamiratlardan geçirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,21). Söz konusu yapıda Halkevi

yönetim kurulu için bir küçük oda ile dört küçük okuma odası bulunmakta; büyük salon ise Cumhuriyet Halk Fırkası ve Halkevi tarafından ortaklaşa kullanılmaktaydı (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,31).

1938 yılında Düzce Halkevi'ne vilayet bütçesinden 1.800 lira yardım yapılması kararlaştırılmıştır. Halkevi'nin kendi kasasında bulunan 169 lira ile birlikte bu kaynakların binada yapılacak tadilatlar ve mevcut odaların genişletilmesi amacıyla kullanılması uygun görülmüştür. Yetkililere göre gerçekleştirilecek bu düzenlemeler sayesinde yeni bir Halkevi binası inşa etme gereksinimi ortadan kalkacaktır (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,30). Aynı yıl içerisinde parti binasının altındaki mağazaların satılması ve bu satıştan elde edilecek gelirle yeni bir parti ve Halkevi binası inşa edilmesi de gündeme gelmiştir. Ancak binaya değerinde bir alıcı bulunamaması, kasaba merkezindeki arsaların maliyetinin yüksek olması ve Vilayet Hususi İdaresi'nin mali yardım sağlayamayacağı değerlendirilerek bu girişimden vazgeçilmiştir (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,31). Bu süreçte Halkevi binasında yapılan çeşitli tamiratlar, yeni ilaveler ile salon ve sahne kısmında gerçekleştirilen genişletme çalışmaları, mekân yetersizliği sorununu kısmen de olsa gidermiştir (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,39).

Ancak Halkevi binasının kâgir kısmının sonradan inşa edilmiş olması ve inşasında üçüncü sınıf yapı malzemelerinin kullanılmış bulunması nedeniyle 1944 yılında meydana gelen yıkıcı deprem ve onu takip eden artçı sarsıntılar binada ciddi hasara yol açmıştır. Deprem sonucunda kâgir kısmın arka bölümünde yer alan üst katlarında ve birinci kattaki toplantı salonunun kapısı yanındaki tavan kirişlerini taşıyan kâgir ayaklarda 2,5 santimetre genişliğinde çatlaklar oluşmuştur (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,21).

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, binanın hasar durumunu yerinde incelemek ve Halkevi olarak kullanılmaya elverişli olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Yüksek Mimar Mahmut Pınar'ı görevlendirmiştir. Yüksek Mimar Pınar, gerekli teknik tetkikleri yaptıktan sonra hazırladığı raporda, "Son depremden sonra Düzce Halkevi'nin tamir ve güçlendirme yoluyla kullanılmasının mümkün olmadığı gibi, arsanın genişletilmesi durumunda bile Halkevlerinden beklenen faaliyetlerin yerine getirilebileceği bir yapının oluşturulmasının mümkün görülmediğini" belirtmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,18). Aynı raporda mevcut binanın hâlihazırda ayakta durmakla birlikte, ileride meydana gelebilecek küçük bir sarsıntıda yıkılma ve kazaya sebep olma riskinin bulunduğu ifade edilmiştir. Binanın sağlamlaştırılabilmesi için yüksek bir maliyet gerektiği ve söz konusu yapının ne plan bakımından ne de fiziksel konumu itibarıyla Halkevlerinden beklenen nitelikleri taşımadığı da ayrıca vurgulanmıştır (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,21).

Yüksek Mimar Mahmut Pınar'ın Düzce'de gerçekleştirmiş olduğu incelemeler ve hazırladığı teknik rapor doğrultusunda, kendisinin önerdiği alanda yeni bir Halkevi binası inşa edilmesine karar verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,18). Söz konusu alan, Düzce'nin batı yönünde, Hendek istikametinde ve parkın bitişiğinde yer almakta olup, şehir merkezine yaklaşık 300–400 metre mesafede bulunan belediyeye ait bir arsa olarak belirlenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,21). Toplam 3.670 metrekare büyüklüğündeki bu arsa, parti kongresi için Düzce'ye gelen Cumhuriyet Halk Partisi müfettişi A. Hamit Selgil tarafından da yerinde incelenmiş ve uygun bulunmuştur. Arsa, 2.000 lira bedel karşılığında satın alınarak tapusu parti adına tescil ettirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,15). Yeni Halkevi binasının inşasında kullanılmak üzere, 1944 yılı itibarıyla Düzce'den temin edilecek işçilik ve malzeme kalemlerine ilişkin rayiç bedel listesi ise şu şekilde belirlenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,23):

1. Birinci sınıf duvarcı ustasının günlük net yevmiyesi 10 lira,
2. İkinci sınıf duvarcı ustasının yevmiyesi 8 lira,
3. Duvarcı çırağının günlük yevmiyesi ise 6 lira olarak tespit edilmiştir.
4. Birinci sınıf demirci ustalarının günlük net yevmiyesi 10 lira,
5. İkinci sınıf demirci ustaları için bu miktar 8 liradır.
6. Birinci sınıf marangoz ustaları da 10 lira günlük ücret alırken,
7. İkinci sınıf marangoz ustalarının yevmiyesi 8 lira,

8. Marangoz çırağının yevmiyesi ise 6 liradır.
Yapı malzemelerine ilişkin fiyatlar ise şu şekildedir:

9. Kirecin kilosu 15 kuruş,
10. Ocak taşının metreküp fiyatı 24 lira,
11. Çivinin kilosu 1,80 lira,
12. Bin adet tuğlanın maliyeti 50 lira,
13. Bin adet adi kiremidin fiyatı da yine 50 lira olarak belirlenmiştir.
14. Çıralı çamın metreküpü ise 225 liradır.

Listede yer almayan inşaat malzemelerinin Adapazarı, İzmit ve İstanbul gibi yakın şehirlerden temin edilmesine karar verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1673-822-1,22). Ancak yapılan bir dizi değerlendirme sonucunda Düzce Halkevi için yeni bir bina inşa etme düşüncesinden yeniden vazgeçildiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda mevcut binanın bakım ve onarım yoluyla kullanılmaya devam edilmesine karar verilmiştir. Her ne kadar Halkevi faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için tam teşekküllü, sağlam ve modern bir yapıya duyulan ihtiyaç dile getirilmiş olsa da maliyet yüksekliği ve kaynak yetersizliği gibi etkenler nedeniyle mevcut yapının iyileştirilmesi yönünde bir çözüm benimsenmiştir.

İstanbul Caddesi üzerinde yer alan bu eski yapı, Halkevi'nin tüm gereksinimlerine tam anlamıyla karşılık verememiştir. Farklı dönemlerde gerçekleştirilen tamirat ve yenileme çalışmaları; özellikle çatı onarımları, salonun genişletilmesi ve sınırlı kapsamda yapılan güçlendirme uygulamaları ile sınırlı kalmıştır. Buna rağmen Düzce'deki sosyal ve kültürel faaliyetlerin kesintisiz sürdürülebilmesi amacıyla söz konusu yapı, Halkevi'nin kapatılmasına kadar kullanılmaya devam edilmiştir. Sonuç olarak 1951 yılında Halkevlerinin resmî olarak kapatılmasına kadar İstanbul Caddesi'nde bulunan bu eski yapı, tüm yetersizliklerine ve sınırlı iyileştirmelere rağmen Düzce Halkevi'nin sosyal ve kültürel etkinliklerine ev sahipliği yapmayı sürdürmüştür.

3. Düzce Halkevi'nin Şubelerinin Faaliyetleri

3.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubelerinin temel amacı, toplumun genel bilgi düzeyini yükseltmek, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilkelerinin halk arasında benimsenmesini sağlamak, vatan sevgisini pekiştirmek ve vatandaşlık bilinciyle ilgili duyarlılığı geliştirmek olmuştur. Bu hedefler doğrultusunda yerel halka yönelik konuşmalar ve konferanslar düzenlenmiş; böylece toplumsal bilincin artırılmasına katkı sunulmuştur. Şubeler, bölge halkının kültürel gelişimine destek olmak amacıyla özellikle dil ve edebiyat alanlarına odaklanmış; Türkçenin doğru ve güzel kullanımını teşvik eden çeşitli etkinlikler gerçekleştirmiştir. Bu faaliyetler yalnızca bireysel bilinçlenmeyi hedeflemekle kalmamış, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi de amaçlamıştır. Dil ve edebiyat konuları, Türkçenin zenginliği ve ifade gücünü tanıtmak açısından önemli birer araç olarak değerlendirilmiştir. Yerel tarih ve edebiyata özel bir ilgi gösterilmiş; bu sayede toplumun millî kimliğiyle daha güçlü bir bağ kurması hedeflenmiştir. Şubelerin bu doğrultudaki çalışmaları, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'nde de ifade edildiği üzere, toplumun kültürel ve sosyal gelişimini desteklemeye yönelik sistematik bir yaklaşımın ürünü olmuştur (Anonim, 1940, s. 5).

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubelerinde görev alan üyeler, buldukları bölgelerde Türk Dil Kurumunun doğal birer temsilcisi gibi faaliyet göstermişlerdir. Türkçenin doğru, etkili ve güzel konuşulmasının yaygınlaştırılması yönündeki çabalara katkı sunmuş; öz Türkçenin kullanımını, benimsenmesini ve halka sevdirmesi konusunda önemli bir misyon üstlenmişlerdir. Bu üyeler, Türkçeyi zenginleştirmek ve günlük yaşamda daha yaygın hâle getirmek için çeşitli etkinlikler düzenleyerek yerel halk üzerinde kalıcı etkiler yaratmışlardır (Tunç, 2018b, s. 32).

1935 yılında Düzce Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi bünyesinde, farklı meslek gruplarından bireylerin katkı sunduğu çeşitli bir kadro görev yapmıştır. Şubede 1 avukat, 2 doktor, 12 öğretmen, 1 tüccar, 2 işçi, 5 çiftçi ve 5 sanatçının yer aldığı; bu ekibin 2'sinin kadın, 28'inin ise erkek olmak üzere toplam 30 kişiden oluştuğu tespit edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195).

1935 yılında Halkevi başkanlığına manifaturacı Göynüklü Ali Rıza Kardüz'ün seçilmesiyle birlikte, kurumda oldukça canlı bir çalışma dönemi başlamıştır (BCA, 490-01-0-0/934-630-1,146). Kardüz'ün başkanlığında, Halkevi halkı bilgilendirme ve eğitime misyonu doğrultusunda düzenli etkinlikler organize etmeye başlamıştır. Her pazar akşamı düzenlenen konferanslarla halkın ilgisi çekilmiş; böylece Halkevi, yerel toplumda daha geniş bir katılım alanı yaratmayı başarmıştır. Mart 1935'in ikinci yarısında, Frengi Mücadele Başhekimisi Saim Orhan tarafından Halkevlerinin amaçları ve sağlık konuları üzerine oldukça faydalı bir konferans verilmiştir. Yaz mevsiminde ise Sıtma Mücadele Doktoru Süleyman Bey, sıtmadan korunma yollarını halkın anlayabileceği bir dille aktararak önemli bir bilinçlenme sürecine katkı sunmuştur. Aynı yıl içinde Ortaokul Türkçe öğretmeni Amil Bey, Türk dilinin tarihçesi ve dil devrimi hakkında bilgilendirici bir konferans gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Köycülük Şubesi Başkanı Doktor Asif Bey, köylülerin sağlık sorunlarıyla yakından ilgilenmiş; gerektiğinde köylere kadar giderek doğrudan sağlık hizmeti sunmuştur. Bu yaklaşım, kırsal kesimde yaşayan halk üzerinde olumlu bir etki yaratmış ve Halkevi'nin taşrada da güçlü bir güven ilişkisi kurmasına zemin hazırlamıştır (Bolu Gazetesi, 1935, s. 1).

Aynı yıl içerisinde Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi hem öz Türkçeyle ilgili hem de bölgenin tarihsel önemi ve eski eserlerine ilişkin yoğun bir çalışma sürecine girmiştir. Şube toplantılarının her hafta pazar günü, komite başkanı sıfatıyla Düzce Ortaokulu öğretmeni Amil Bey başkanlığında düzenli olarak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Amil Bey, Halkevi bünyesinde dört kez öz Türkçe dilin önemi ve iki kez de ulusal tarihin değeri üzerine olmak üzere toplam altı konferans vermiştir. Bu konferansların halk üzerinde oldukça olumlu etkiler yarattığı belirtilmiştir. Amil Bey, özellikle dilin önemi üzerine yaptığı konuşmalarda şu ifadelere yer vermiştir:

Bir ulusun ne olduğunu anlamak için tabiatın yarattığı Bir tek damga vardır ki; o da dildir. İçtimai rabitaların en kuvvetlisi olan dil, duyuş, sezış, anlayış ve görüşün ifadesi demek olduğuna göre bir dil ile ve bir dilek besleyen Türk ulusunun yaşadığı aziz topraklarımız üzerinde yabancı dillerin ötüp gitmesini devletçilik ve milliyetçiliği kendine şiar edinen Türk varlığı ile kabili telif bulamıyoruz. Düzce muhitinde Kafkasya'dan gelmiş Çerkes, Abaza, Gürcü, Laz gibi muhtelif cins ve tebaayı da birçok insanlar vardır ki: bunlar her zaman ve her yer de kendi ana lisanlarını çekinmeden serbestçe konuşabiliyorlar. Bunların lisanlarını, duyuşlarını, sezışlerini Türk dili ve Türk duygusu ile birleştirmek için evimiz propaganda ve diğer evler ile bunları aydınlatmak istiyorsa da müeyyidesi olmayan bu uğraşmalar evimizin gayesini temin edemiyor. Bu insanların Türk dili ve Türk duygusu ile yaşamalarını temin için müeyyidesi Devletçe tespit edilecek bir kanunun veya herhangi bir tedbirin itihazı bugünün en önemli işlerinden birisidir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195).

26 Eylül 1935 tarihinde Ortaokul Direktörü Seyfi Bey tarafından Dil Bayramı kapsamında yaklaşık 300 kişinin katılımıyla bir konferans düzenlenmiştir. Bu etkinlik, Halkevi faaliyetlerinin halk nezdinde karşılık bulduğunu gösteren önemli örneklerden biri olmuştur. Aynı dönemde, Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi üyeleri, Derleme Kurulu'na gönderilmek üzere öz Türkçe kelimelerin tespiti amacıyla araştırma çalışmalarını sürdürmüşlerdir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195).

1935 yılında Düzce Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Üskübü (bugünkü Konuralp), Efteni Gölü civarı ve Yığılca'da bulunan Karadere ormanlarının Çangallı mevkiinde tarihî eser araştırmalarında bulunmuştur. Şube üyeleri, Düzce'nin yaklaşık 9 kilometre güneyinde yer alan ve Bizans döneminde Prusias ad Hypium (Üskübü) kasabasında hüküm süren yöneticiler ile elit tabakanın yazlık sayfiye alanı olarak kullandıkları Efteni Gölü çevresinde kapsamlı incelemeler gerçekleştirmiştir. Özellikle plaj olarak kullanıldığı düşünülen alanı belirlemek amacıyla yürütülen araştırmalar ve kazı çalışmaları sonucunda, zemini oldukça düzgün olan, küçük ve büyük olmak üzere iki boyda dört köşe mozaikli plajın kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu araştırmaların bir diğer önemli sonucu ise Efteni Gölü'nün tamamen yapay bir göl olduğu yönündeki kanaatin oluşmasıdır. Zemin üzerinde yapılan gözlemler neticesinde, gölün etraf dağlardan gelen suların önüne iki ayrı noktada büyük setler çekilerek oluşturulduğu anlaşılmıştır. Birinci set üzerinde

yapılan sondaj çalışmasında, duvar yapısının su yüzeyinden yaklaşık bir buçuk metre aşağıda bulunduğu tespit edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195).

18 Ağustos 1935 tarihinde Düzce'nin 43 kilometre mesafedeki Yığılca nahiyesinin güneydoğusunda yer alan Karadere ormanlarının Çangallı mevkiinde, halk arasında "Taş Han" olarak adlandırılan bölgede Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi tarafından incelemelerde bulunulmuştur. Yapılan gözlemler sonucunda bu alanın büyük bir mabede ait olduğu değerlendirilmiş; ayrıca bu yapıya ait bir ahır, bir yolcu odası ve bir de hamam kalıntısının bulunduğu tespit edilmiştir. Aynı bölgede Çamlı köyü civarında bir harabeye daha rastlanmış, söz konusu yapının enkazı incelendiğinde bunun da daha küçük ölçekli bir mabede ait olabileceği komite üyeleri tarafından değerlendirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195).

Düzce Halkevi'nde 1935 yılı boyunca düzenli olarak konferanslar verilmiştir. Bu konferanslardan biri, Nisan ayında Ortaokul Müdürü Sıtkı Bey tarafından gerçekleştirilmiştir. "Uçak hücumlarından ve yakıcı gazların etkilerinden korunma tedbirleri" konulu bu ilk konferans, geniş bir izleyici kitlesi tarafından takip edilmiştir. Aynı yıl içerisinde Düzce Mahkeme azasından Hâkim Mehmet Ali Bey, "Eski Kanunla Yeni Medeni Kanun ve Aile Hukuku Arasındaki Mukayese" başlıklı konferansını iki gece üst üste sürdürmüştür. Halkevi salonunu tamamen dolduran izleyiciler tarafından bu konferans yoğun ilgiyle izlenmiş ve defalarca alkışlanmıştır (Bolu Gazetesi, 1935, s. 1). Atatürk'ün kadın hakları konusundaki vizyonunu ve kadınlığın yükselmesi yönünde izlenmesi gereken yolları ele alan iki ayrı konferans da Halkevi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklere bay ve bayan olmak üzere toplam 150 kişinin katıldığı kaydedilmiştir. Ayrıca, Doktor Saim Orhan ve Eczacı Salih Uysal tarafından "Zehirli Gazlar ve Etkileri" başlığı altında verilen konferans da 100'den fazla dinleyiciyi bir araya getirmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,194).

1935 yılı içerisinde, resmî bayramlar ve önemli günler Düzce Halkevi tarafından halkın da katılımıyla çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. 23 Nisan 1935 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Halkevi tarafından hazırlanan özel bir programla kutlanmış; etkinliğe katılan çocuklara şeker ve bisküvi dağıtılarak bayram sevinçlerine ortak olunmuştur. Aynı yıl düzenlenen Dil Bayramı etkinliklerinde ise şehrin çeşitli noktalarına yerleştirilen radyo ve hoparlörler aracılığıyla Ankara'da gerçekleştirilen konuşmalar halka dinletilmiş; bu yolla Dil İnkılâbı'nın kazanımları ve önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet'in ilânının 12. yılı da olumsuz hava koşullarına rağmen, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden gönderilen programa uygun biçimde kutlanmıştır. Yağmurlu havaya rağmen Cumhuriyet Alanı'nı dolduran şehirli ve köylü binlerce vatandaş, bayramı coşku içerisinde kutlamıştır. Tören kapsamında yapılan konuşmalarda saltanat döneminin uygulamalarıyla Cumhuriyet'in 12 yıl içerisinde gerçekleştirdiği reformlar karşılaştırılmış, bu farklar somut veriler ve örnekler eşliğinde halka anlatılmıştır (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,194).

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 18 Temmuz 1934 tarihinde Düzce'ye gelerek Halkevi'ni ziyaret etmiş ve burada bir süre istirahat etmiştir. Atatürk'ün Düzce'yi teşrif ettiği bu tarih, Düzceliler tarafından "Atatürk Günü" olarak kabul edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,194). Düzce'de ilk Atatürk Günü, halkın büyük bir coşku ve heyecanla düzenlediği çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Şehir genelinde süslemeler yapılmış; taklar kurulmuş, bayraklar asılmış; gündüz saatlerinde pehlivan güreşleri düzenlenmiş, gece ise temsil gösterileri ve büyük fener alayları gerçekleştirilmiştir (Zaman Gazetesi, 1935, s. 4). Halkevinde halkın da katılımıyla özel bir program tertip edilmiş; Düzceliler bu vesileyle Atatürk'e olan bağlılıklarını yeniden ifade etmişlerdir. 1935 yılında ise Atatürk'e yönelik gerçekleştirilen suikast girişiminin faillerini lanetlemek amacıyla Düzce Halkevi öncülüğünde bir miting düzenlenmiştir. Cumhuriyet Alanı'nda yapılan bu mitinge şehirli ve köylü binlerce Düzceli katılmış; Halkevi üyelerinden Ferit Mancarcı'nın yaptığı ateşli konuşma, kalabalık tarafından coşkuyla karşılanmıştır. Mitinge katılan halk, hainleri yüksek sesle telin ederek birlik ve kararlılık mesajı vermiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,194). 21 Şubat 1937 tarihinde, Ortaokul Müdürü Cevdet Cingi tarafından Cumhuriyet Halk

Partisi'nin "Altı Ok" ilkesinin önemi üzerine bir konferans verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,68). 20 Şubat 1938 Pazar günü ise Düzce Halkevinde millî şuurun oluşumunda âdab-ı muaşeretin (görgü kurallarının) önemi üzerine bir konferans düzenlenmiştir (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,59).

28 Aralık 1940 tarihinde Bolu Valisi Ahmet Durmuş Evrendilek'in başkanlığında, Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi, Jandarma Komutanı ve Emniyet Amiri'nin yer aldığı bir heyetin Düzce Halkevi'ne resmî bir ziyaret gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Akşam saatlerinde tertip edilen bu etkinliğe halk, devlet memurları ile birlikte kadın ve erkek davetliler yoğun ilgi göstermişlerdir. Etkinlikte, Halkevi Başkanı ve aynı zamanda Düzce İnhisarlar Müdürü olan B. Şevket Sueri, "Vatan ve Vatandaş" başlıklı etkileyici bir konferans vermiştir. Konferansın ardından Feriha Ural, "O ve Biz" isimli şiiri okumuş; yaklaşık iki yüz dinleyiciden büyük beğeni toplayarak yoğun alkış almıştır. Programın devamında, Bolu Valisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi, Halkevi faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme toplantısı gerçekleştirmişler; bu toplantının bir saatten fazla sürdüğü belirtilmiştir. Görüşmenin ardından davetlilere çay ikram edilmiştir. Aynı gece Halkevi'nin müzik topluluğu tarafından keman, viyolonsel, akordeon ve klarnet gibi enstrümanlar eşliğinde beş-altı parçalık bir müzik dinletisi sunulmuştur. Vali ve Müfettiş hem konferans hem de müzik programından memnuniyet duyduklarını söylemişlerdir. Ertesi gün Parti Müfettişi İzmit'e hareket etmiş; Bolu Valisi ise Düzce'de kalmış ve aynı akşam saat 17.00'de Halkevi'nde düzenlenen genel nitelikli bir toplantıya daha katılarak Düzce halkı ile yeniden bir araya gelmiştir (Bolu Gazetesi, 1941, s. 1).

1948 yılında Düzce Sağlık Merkezi'nin röntgen tesisatını kurmak üzere bölgeye gelen Ankara Numune Hastanesi Baştabibi Dr. Cemalettin Or, Düzce Halkevi salonunda düzenlenen bir etkinlikte "Kanser ve Savaşı" başlıklı bir konferans vermiştir. Etkinlik, kamu görevlileri, öğretmenler ve halkın geniş katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Dr. Or, konuşmasında kanser hastalığının oluşum nedenleri ile bu hastalıktan korunma yolları hakkında kapsamlı bilgiler aktarmıştır (Yeşil Bolu Gazetesi, 1948, s. 2). Aynı yıl içinde Halk Sigorta Türk Anonim Şirketi müfettişlerinden Niyazi Göral ve Ferruh Güner Düzce'ye gelmiş, Düzce Halkevi'nin organizasyonu ile bir konferans vermişlerdir. Bu konferansta sigortacılığın toplumsal ve bireysel yaşam açısından taşıdığı öneme dikkat çekilmiş, katılımcılar sigorta sisteminin işleyişi ve kapsamı konusunda bilgilendirilmişlerdir (Yeşil Bolu Gazetesi, 1948, s. 2).

3.2. Ar ve Güzel Sanatlar Şubesi

Ar ve Güzel Sanatlar Şubesi; müzik, resim, heykel, mimari ve süsleme sanatları gibi farklı disiplinlerde faaliyet gösteren profesyonel ya da amatör sanatçıları bir araya getirerek, özellikle genç yeteneklerin sanatsal gelişimlerine katkı sağlamayı hedeflemiştir. Bu şube, Halkevleri bünyesinde sahnelenen tiyatro oyunlarının müziklerini hazırlamış ve sahneye uyarlamıştır. Ayrıca, halka açık müzik geceleri düzenleyerek sanatı toplumla buluşturmuştur. Şubenin temel görevlerinden biri, millî kültürün derinliklerinde yer alan halk türkülerini üzerinde Batı müziği teknikleriyle düzenlemeler yapmak, halkı çok sesli müzikle tanıştırmak ve bu anlayışa alıştırmak olmuştur. Bu bağlamda hem halk müziği hem de Batı müziği eserlerinden oluşan geniş bir repertuar aracılığıyla, müzik türleri arasında kültürel bir köprü kurulması amaçlanmıştır (Anonim, 1940, s. 9).

1935 yılında Düzce Halkevi'nin Ar ve Güzel Sanatlar Şubesi'nde biri doktor, üçü öğretmen, yirmi beşi işçi, ikisi çiftçi ve yirmi dördü sanatçı olmak üzere, tamamı erkek 55 kişinin görev almış olduğu anlaşılmaktadır (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195). Aynı yıl içerisinde, şubenin bir yıl boyunca beş kez genel şube toplantısı ve kırk altı kez komite toplantısı gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir. Şube üyeleri arasından seçilen on iki kişilik bir bando takımı kurulmuş; bu topluluk, çeşitli uluslararası müzik aletleriyle gençliği her yönden geliştirmeye çalışmışlardır (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193). Ayrıca Halkevi bünyesinde ücretli bir öğretici tarafından Batı Müziği derslerinin verilmesine de başlanmıştır (Anonim, 1934, s. 40). Şube üyeleri tarafından aynı yıl içerisinde biri Bolu'da, biri Düzce'nin Gündolaması Köyü'nde okul açılışı vesilesiyle ve yirmi biri

Halkevi salonunda olmak üzere toplamda yirmi üç konser verilmiştir. Bu konserlerde icra edilen millî havaların Düzce gençliği üzerinde olumlu etkiler yarattığı, çevrede teknik musikiye yönelik derin bir ilginin doğmasına neden olduğu rapor edilmiştir. Öte yandan, şubenin girişimleriyle oluşturulan caz orkestrasının yaz mevsiminde her pazar akşamı belediye parkında ikişer saatlik konserler verdiği ve bu etkinliklerin halk arasında büyük ilgi uyandırdığı belirtilmiştir. Bando öğretmeni Hüseyin Bey tarafından haftada beş gece olmak üzere, bir yılda toplam 240 musiki dersi verilmiş; bu da müzik eğitiminin sürekliliğini ve kurumsallığını ortaya koymuştur (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193). Düzce Halkevi'nin öncülüğünde hevesli üyeler tarafından kurulan caz orkestrasının geniş bir beğeni topladığı; örneğin 22 Kasım 1934 tarihinde Bolu Hilal-i Ahmer Heyeti Merkeziyesi'nin Bolu Halkevi salonunda düzenlediği baloya, Düzce Halkevi caz orkestrasının özel olarak davet edilmiş olması, bu ilginin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Bolu Gazetesi, 1934, s. 1).

Ar Şubesi'nin 1935 yılında Düzce'de sosyal hayatın canlandırılmasına ve toplumun kültürel gelişimine katkı sunmak amacıyla iki balo düzenlemiş olduğu anlaşılmaktadır. Aynı yıl içerisinde, Düzce'yi ve Halkevi'ni ziyaret eden yüksek rütbeli generaller ile milletvekilleri başta olmak üzere üst düzey protokol üyeleri için toplam yedi kez yemek organizasyonu tertip edilmiş; bu etkinliklerde Ar Şubesi'ne bağlı caz orkestrasının müzik dinletileriyle davetlere sanatsal bir boyut kazandırılmıştır (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,194).

Halkevleri her yıl 19 Şubat'ı takip eden ilk pazar günü törenle açıldığından bu kapsamda Düzce Halkevi de 21 Şubat 1937 Pazar günü törenle açılmıştır. Açılış münasebetiyle Ar Şubesi'nin orkestrası tarafından millî havalar çalındı ve zeybek oyunları oynanmıştır (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,68). 20 Şubat 1938 tarihinde Düzce Halkevi caz heyeti tarafından bir konser düzenlenmiş; keman ve benzeri çalgılar eşliğinde gece yarısına kadar dans edilmiş ve millî oyunlar icra edilmiştir. (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,59). 1938 yılı bahar aylarında Halkevi salonunda 200 kişilik özel davetli grubunun katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiş, davetliler gece geç saatlere kadar dans ve millî oyunlar eşliğinde eğlenmişlerdir (Ulus Gazetesi, 1938, s. 6).

Genç sanatçılardan Sadık Fehmi Göktürk, 1946 yılı sonbaharında Bolu Halkevi'nde iki konser vermiş; halkın yoğun ilgisi üzerine Düzce Halkevi'ne de davet edilmiştir. Bolu Halkevi Millî Saz Grubu'nun da eşlik ettiği sanatçı, Düzce Halkevi'nde verdiği konserle büyük beğeni kazanmıştır (Yeşil Bolu Gazetesi, 1946, s. 2).

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından 6 Mayıs 1948 tarihli bir yazı ile Halkevlerinin müzik altyapısına, mevcut durumuna ve yürütülen faaliyetlerine ilişkin bilgi talebinde bulunulmuştur. Bu doğrultuda Düzce Halkevi Başkanı Fazıl Oyat tarafından verilen yanıtta Halkevi bünyesindeki müzik çalışmalarının, çevre halkının ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda şekillendiği, bu faaliyetlerin temel amacının ise toplumun kültürel gelişimine katkıda bulunmak olduğu belirtilmiştir. Oyat, müzik kolunda memur, lokantacı, manifaturacı ve kunduracı gibi farklı meslek gruplarından 12 aktif üyenin görev aldığını, bu kişilerin yaşlarının 18 ile 45 arasında değiştiğini ve çalışmaların profesyonel eğitimden ziyade gönüllülük esasına dayandığını ifade etmiştir. Ayrıca, müzik kolunun halk türküleri, halk korusu ve bando gibi toplumun ortak kimliğini pekiştiren müzik türlerine öncelik verdiği vurgulanmıştır (BCA, 490-01-0-0/965-736-1,3).

1948 yılında Düzce Halkevi'nde şubelere kayıtlı üyelerin birbirleriyle tanışmalarını sağlamak ve görüşlerinden yararlanmak amacıyla bir toplantı tertip edilmiştir. Bu toplantı kapsamında Halkevi bünyesinde faaliyet gösteren şubelerin 1947 yılı içinde yürüttükleri çalışmalar değerlendirilmiş, 1948 yılına ilişkin hedef ve programlar üzerine fikir alışverişinde bulunulmuştur. Etkinlik çerçevesinde Güzel Sanatlar Şubesi'ne bağlı alaturka müzik topluluğu tarafından halk oyunları sergilenmiş; ayrıca topluluk üyeleri tarafından çeşitli şarkı ve türküler icra edilmiştir (Yeşil Bolu Gazetesi, 1948, s. 2).

Düzce Halkevi salonunun yalnızca Halkevi bünyesindeki kültürel ve eğitsel etkinliklere değil, aynı zamanda çeşitli sosyal amaçlara yönelik organizasyonlara da ev sahipliği yaptığı

anlaşılmaktadır. 1948 yılında, Düzce Kaymakam Yardımcısı Osman Kılıç'ın İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen kaymakamlık kursuna katılmak üzere görevinden ayrılacak olması nedeniyle, Düzce Gençlik Spor Kulübü tarafından Halkevi salonunda bir veda etkinliği düzenlenmiş; oldukça hareketli ve neşeli geçtiği belirtilen bu etkinliğin danslı çay toplantısı formatında gerçekleştirildiği ifade edilmiştir (Yeşil Bolu Gazetesi, 1948, s. 2). Ayrıca, 5 Haziran 1948 Cumartesi akşamı, Düzce'de görev yapan Hâkim Necati Ongan'ın kızı Öğretmen Necla Ongan ile Mengen ilçesi Hükümet Doktoru Rifat Ersoy'un düğün töreninin de Halkevi salonunda gerçekleştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Düzce ve çevresinden çok sayıda davetlinin katıldığı bu törende, Düzce Halkevi'nin Ar ve Güzel Sanatlar Şubesi'ne bağlı caz orkestrasının bir konser verdiği ve Bolu'dan gelen bir grubun da millî ve mahallî havalar çalarak geceye renk kattığı belirtilmiştir. Söz konusu düğün töreninin oldukça samimi bir atmosferde geçtiği ve gecenin ilerleyen saatlerine, hatta saat 02.00'ye kadar sürdüğü ifade edilmiştir (Yeşil Bolu Gazetesi, 1948, s. 2).

3.3. Temsil Şubesi

Halkevleri çalışma talimatnamesinde Temsil Şubesi'nin görev ve amaçları yedi madde hâlinde açıklanmıştır. Buna göre Temsil Kolu'nun yalnızca sanatsal etkinliklerin düzenlenmesini değil, aynı zamanda toplumsal gelişime katkı sağlamayı da amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, öncelikle Halkevlerine canlılık ve hareketlilik kazandırmayı hedeflediği ifade edilmiştir. Şehir ve kasabalarda tiyatroya duyulan ihtiyacı karşılamaya yönelik çalışmalar yürüttüğü, gençlerin düzgün, etkili ve özgüvenli bir biçimde konuşma becerisi kazanmalarına katkıda bulunmayı amaçladığı belirtilmiştir. Ayrıca gençlerin fikir dünyalarını geliştirmek, sanata yönelmelerini teşvik etmek ve dil terbiyelerine destek olmak gibi hedefler de gözetilmiş görülmektedir. Tiyatro yeteneği olan bireylerin bu yönlerini sergileyebilecekleri bir ortamın oluşturulmasıyla potansiyel sahne sanatçılarının yetişmesine imkân tanındığı, iyi hatiplerin yetiştirilmesine önem verildiği ve toplum yararına fikirlerin yayılması yoluyla toplumsal faydayı önceleyen söylemlerin geliştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir (Anonim, 1940, s. 13).

1935 yılı itibarıyla Düzce Halkevi Temsil Şubesi'nde 5 öğretmen, 27 işçi, 2 çiftçi ve 11 sanatçının görev yaptığı; bu kişilerin 3'ünün kadın, 42'sinin ise erkek olduğu tespit edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193). Söz konusu yıl içerisinde şube tarafından 5 şube toplantısı ve 41 komite toplantısı gerçekleştirilmiştir. Temsil Şubesi aynı yıl içinde Sakarya'nın Tayyaresi ve Kozanoğlu adlı tiyatro eserlerini başarıyla sahnelemiştir. Her iki temsili de en az 600 kişinin izlediği ve halkın büyük ilgisini çektiği anlaşılmaktadır. Oyuncu kadrosunun serbest meslek sahibi kişiler ile İnhisarlar Müdürlüğü'nde görev yapan memurlardan oluştuğu belirtilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193). Bunun yanı sıra, 20 Şubat 1938 Pazar gecesi Kör ve Eşber adlı oyunların zengin bir sahne düzeniyle seyirciye sunulduğu da arşiv kayıtlarında yer almaktadır (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,59).

İnkıpların ve yenilik hareketlerinin halka benimsetilmesi sürecinde önemli görevler üstlenmeleri beklenen kadın ve erkek öğretmenlerin, Halkevi'nin temsil kolu başta olmak üzere diğer önemli faaliyetlerine yeterince ilgi göstermedikleri anlaşılmıştır (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,59). 1935 yılına ait şube kayıtlarında görev alan öğretmen sayısına bakıldığında bu durum daha açık biçimde ortaya konulmuştur. Düzce Halkevi'nin 682 üyesi arasında yalnızca 34'ünün öğretmenlerden oluştuğu tespit edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195). Millî görevler bağlamında öğretmenlerin her yeni atılımda ön safta yer almaları gerektiği kendilerine bildirilmiş olmasına rağmen, okul dışındaki tören ve toplantılarda hiçbir sorumluluk üstlenmedikleri görülmüştür (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193). Nitekim 1939 yılında hem Düzce hem de Bolu Halkevlerinde kadın öğretmenlerin temsil faaliyetlerine ilgi göstermemeleri ve başka kadın oyuncu da bulunamaması nedeniyle, piyeslerin kadınsız sahnelenmek zorunda kaldığı ya da kadın rollerine erkeklerin çıkarıldığı anlaşılmaktadır (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,55).

25 Ocak 1936 akşamında Düzce Halkevi salonu, anlamlı bir kültürel etkinliğe ev sahipliği yapmıştır. Halkevi'nin Temsil Şubesi tarafından sahnelenen "Ergenekon" adlı piyes, dönemin

milliyetçi duygularını yansıtan etkileyici bir performans olarak izleyicilerle buluşmuştur (Bolu Gazetesi, 1936, s. 2). Aynı şube tarafından uzun süredir prova edilen “Zehirli Kucak” adlı oyun ise, 1 Mayıs 1943 Cumartesi gecesi başarıyla sahneye konulmuştur (Bolu Gazetesi, 1943, s. 1). Bu oyun, Halkevleri arasındaki etkileşimi artırmak ve karşılıklı dostluk bağlarını güçlendirmek amacıyla 15 Mayıs 1943 tarihinde Bolu Halkevi'nde de sergilenmiştir. Gösteri, iki Halkevi arasında kültürel bir köprü kurulmasına vesile olmuş; Düzce Halkevi gençlerinin sanatsal çalışmaları Bolu'daki izleyicilere de ulaştırılmıştır. Temsili izleyen ertesi gün, Düzceli misafirler Bolu Halkevi üyeleri tarafından şehirde gezdirilmiş ve misafir edilmişlerdir (Bolu Gazetesi, 1943, s. 2).

6-7 Mayıs 1947 tarihlerinde Ortaokul Aile Birliği yararına Düzce Halkevi sahnesinde “Tarih Dedî ki” adlı iki perdelik tarihî ve müzikli oyun sergilenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin sahnelediği bu yapım, Temsil Şubesi'nin desteklediği etkinlikler arasında yer almıştır (Yeşil Bolu Gazetesi, 1947, s. 1). Aynı yıl içerisinde, Düzce Gençlik Kulübü'ne mensup amatör oyuncular, Halkevi ile iş birliği içinde sanatçı Atıf Kaptan'ın katkılarıyla “Bir Millet Uyanıyor” adlı millî piyesin yanı sıra “Dingilzadeler” adlı komediyi sahnelemişlerdir. Yıl sonunda ise aynı genç topluluk “İstiklal” ve “Kaplîca Oteli” isimli oyunları Düzce Halkevi sahnesinde başarıyla oynamışlardır (Yeşil Bolu Gazetesi, 1947, s. 1).

3.4. Spor Şubesi

Halkevleri Çalışma Talimatnamesinde belirtildiğine göre Spor Şubesi'nin temel amacı; Halkevi üyelerine ya da katılmak isteyen bireylere, kapalı ya da açık alanlarda, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile iş birliği içinde düzenlenecek programlar doğrultusunda jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve millî danslar gibi beden eğitimi faaliyetlerini yürütmek olarak belirlenmiş (Anonim, 1940, s. 15). Bu doğrultuda faaliyet göstermiş olan Düzce Halkevi Spor Şubesi'nin, sporu yaygınlaştırmak ve halk arasında benimsetmek amacıyla özverili çalışmalar yürüttüğü anlaşılmaktadır. Şubenin ilk faaliyetleri arasında özellikle futbol ve bisiklet sporlarının tanıtımına ağırlık verilmiş; bu branşlarda düzenlenen etkinliklerin hem gençler hem de halk nezdinde büyük ilgi görmüş olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, Halkevi üyeleri arasında salon tenisi oynanmasının teşvik edildiği ve bu spor dalının Halkevi'nin sosyal etkinlikleri arasında önemli bir yer tutmuş olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu faaliyetlerin, sporu sadece bireysel gelişim aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı artırıcı bir unsur olarak değerlendirme anlayışıyla yürütülmüş olduğu görülmektedir (Anonim, 1935, s. 40).

Genç ve yaşlı tüm bireyleri spora yönlendirmeyi başarmış ve özellikle Düzce gençliği üzerinde olumlu etkiler bırakmış olduğu anlaşılmış olan Düzce Halkevi Spor Şubesi'nin (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193), döneme ait belgelerde en büyük eksikliğinin, bir avluya ve duş tesisatına sahip olmaması olduğu belirtilmiştir (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,20).

1935 yılında Düzce Halkevi'nin Spor Şubesi'nde, 6 öğretmen, 43 işçi, 14 çiftçi ve 5 sanatçı olmak üzere tamamı erkek toplam 69 kişi görev almıştır (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195). Spor Şubesi, 1935 yılı içerisinde 8 şube ve 35 komite toplantısı yapmıştır. Müsait zamanlarda birbiriyle müsabaka yapan 22 kişilik iki takımın bulunduğu belirtilmiştir. Aynı yıl içerisinde, Düzce Halkevi Spor Şubesi üyeleri tarafından “Siyah Beyaz” adında bir spor kulübü kurulmuştur. Bu kulüp, sporu teşvik etmek ve gençleri bir araya getirmek amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. 21 Mayıs 1935 tarihinde Adapazarı Sakarya Kulübü Düzce'ye gelerek dostluk müsabakaları gerçekleştirmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193).

18 Ağustos 1935 tarihinde ise Düzce Halkevi Takımı ile Yeşilova ve Abant karma takımları arasında, yaklaşık 2 bin kişinin izlediği bir futbol karşılaşması düzenlenmiştir. Düzce Halkevi sporcuları, bu mücadelede 2-1'lik bir galibiyet elde ederek üstün performanslarını bir kez daha sergilemişlerdir. Maç, seyirciler tarafından büyük bir coşkuyla izlenmiş ve bu durum, Düzce'de spora olan ilginin giderek arttığının önemli bir göstergesi olmuştur (Akşam Gazetesi, 1935, s. 4).

1937 yılının Eylül ayı sonunda, Düzce Sönmez Spor Takımı, Bolu Yeşilova Takımı ile futbol maçı yapmak üzere Bolu'ya gitmiştir. Düzceli sporcular, Bolulular tarafından Ayrılık Çeşmesi mevkiinde karşılanılmış; Halkevi'nin misafiri olarak otellere yerleştirilmişlerdir. Bolu Halkevi, konuk takım için Halkevi salonunda bir çay daveti organize etmiştir. 26 Eylül 1937 tarihinde Gölyüzü Çayırı'nda oynanan maç oldukça heyecanlı geçmiş ve mücadele, Bolu Yeşilova Takımı'nın 2-1'lik üstünlüğüyle sonuçlanmıştır (Bolu Gazetesi, 1937, s. 2).

19 Aralık 1937 tarihinde, Vali, parti ve yeni teşkil edilen Bölge Spor Kurumları Başkanı Salim Gündoğan, Düzce Kaymakamı İsmail Hakkı Baykal ve Bölge Spor Asbaşkanı Mehmet Lütfi Gören ile birlikte bir inceleme toplantısına katılmıştır. Bu toplantıda, Düzce'nin Sönmez ve Siyah Beyaz Spor Kulüplerinin idari ve teknik durumları ele alınmıştır. Görüşmeler sonucunda, bu iki kulübün etkinliklerini ve katkılarını artırmak amacıyla "Düzce Spor Gücü" adıyla birleştirilmesine karar verilmiştir. Yeni kulübün İdare Heyeti Başkanlığına Ortaokul Beden Eğitimi Öğretmeni Ahmet Bey getirilmiş; üyeliklere Ortaokul Türkçe Öğretmeni Fuat Bey, Tüccar Nuri Bey ve İsmail Bey seçilmiştir (Bolu Gazetesi, 1937, s. 1).

3.5. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi'nin temel amacı, Halkevlerinin bulunduğu bölgelerde yardıma ihtiyaç duyan kimsesiz kadınlar, çocuklar, engelliler, yalnız yaşayan yaşlılar ve hastalar gibi vatandaşlar için toplumun merhamet ve yardım duygularını canlandırmak ve bu duyguları geliştirmek olmuştur (Anonim, 1940, s. 19). Bu hedefler doğrultusunda faaliyet göstermiş olan Düzce Halkevi Sosyal Yardım Şubesi, ilk olarak mahallelerdeki ihtiyar heyetleriyle iş birliği yaparak şehirde yardıma ve desteğe muhtaç çocukları korumak amacıyla kapsamlı tedbirler almıştır (Çağlar, 1936, s. 91).

Düzce Halkevi Sosyal Yardım Şubesi'nin, Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumlarıyla birlikte hareket ederek ortak çalışmalar yürüttüğü anlaşılmaktadır. Şubenin, kimsesiz öğrencilerin kâğıt, kalem ve kitap gibi eğitim materyallerini temin etme; fakir hastaların ilaç ihtiyaçlarını karşılama gibi faaliyetlerde bulunduğu özellikle dikkat çekmiştir (BCA, 490-01-0-0/953-692-1,55). Bunlara ek olarak Düzce Halkevi, kendi bünyesinde bir bakım odası ve bir klinik kurmuş; kazadaki doktorlara belirli muayene saatleri tahsis ederek, fakir ve kimsesiz hastalara ücretsiz tedavi imkânı sağlamıştır (Anonim, 1937, s. 14).

1940 yılında Düzce Halkevi'nin toplam üye sayısının 700'ü aşmasına rağmen, Sosyal Yardım Şubesi'nde yalnızca 11 kişinin kayıtlı olduğu dikkat çekmiştir. Bu durum, şubenin resmi kayıt sistemine yeterince önem vermemiş olabileceğini düşündürmüştür. Ancak 100'den fazla yoksulun giydirilmiş olması, sosyal yardım faaliyetlerinin bir görev bilinciyle yürütülmüş olduğunu ve bu çalışmaların kayıt altına alınmasından çok doğrudan ihtiyaç sahiplerine ulaşmaya odaklandığını göstermiştir. Bu yaklaşım, dönemin sosyal yardım anlayışının özveri ve gönüllülük esasına dayalı olarak şekillendiğini ortaya koymuştur (Duru, 1940, s. 367).

22 Mayıs 1949 Pazar günü Halkevi Başkanlığı tarafından Sosyal Yardım Şubesi yararına bir yağlı güreş organizasyonu tertip edilmiştir (Düzce Gazetesi, 1949, s. 1). Yapılan duyuruya göre, müsabakalarda derece elde eden güreşçilere toplam 950 lira tutarında ödül verileceği bildirilmiştir. Söz konusu ödülün dağılımı, belirli bir taksimat esasına göre düzenlenmiştir. Yapılan güreş müsabakalarında dereceye giren pehlivanlara çeşitli kategorilerde para ödülleri takdim edilmiştir. Buna göre başpehlivanlık unvanını kazanan 300 lira, başaltı kategorisinde birinci olana 200 lira, büyük orta boyda dereceye girene 150 lira, küçük orta boyda ise 100 lira ödül verilmiştir. Ayrıca deste boyu birincisine 200 lira tutarında ödül takdim edilmiştir (Düzce Gazetesi, 1949, s. 4).

Müsabakalara katılan güreşçiler arasında Adapazarılı Yakup Eker, Düzceli Fevzi, Akyazılı Zülküf, Hendekli Osman, Düzceli Kemal, Hendekli Burhan, Akyazılı Fehmi Hasan Yağın, Düzceli Yunus, Düzceli Celaleddin Canbulat, Mudurnulu Cavit, Düzceli Ali, Düzceli Sabri, Düzceli Haşim, Mersinli Ahmet, Hayrabolulu Mustafa, İstanbullu Servet, Hendekli Eşref, Düzceli Ahmet ve 1947-1948 Türkiye birincisi unvanına sahip Düzceli Çolak İsmail yer almıştır. Etkinlik

süresince Düzce Halkevi Başkanı Cevdet Canbulat, zaman zaman yaptığı konuşmalarla pehlivanlara moral vermiş; konuşmalarına serpiştirdiği nükteler ve okuduğu şiirlerle organizasyonun coşkusuna ve neşesine katkı sunmuştur (Düzce Gazetesi, 1949, s. 1).

3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, halkın bilgi ve beceri düzeyini artırmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, okuma-yazma, dikiş-nakış, çiçekçilik, muhasebe, bağcılık, arıcılık ve yabancı dil gibi farklı alanlarda kurslar düzenlemeyi hedeflemiştir. Şube, bu faaliyetleriyle hem bireylerin kişisel gelişimine katkıda bulunmayı hem de toplumsal kalkınmayı desteklemeyi amaçlamıştır (Anonim, 1940, s. 22).

Düzce Halkevi, 1934 yılında açılmış olmasına rağmen, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi faaliyetlerine oldukça geç başlamıştır. 1939 yılında, 18 yaşından büyük 34 kursiyerin katılımıyla Türkçe okuma-yazma kursları açılmıştır. Ancak şubede yeterli sayıda personel bulunmadığından, söz konusu kurs doğrudan Halkevi Başkanlığı tarafından idare edilmiştir. Bu görev, Düzce Ortaokulu Fen Öğretmeni Nazmi Olgun'a verilmiştir. Öte yandan, fakir, dul ve yaşlı aileler geçimlerini sürdürebilmek amacıyla çocuklarını gündüz okula göndermek yerine esnaf yanında çırak olarak çalıştırmışlardır. Bu nedenle gündüzleri çalışmak zorunda kalan çocuklar, okuma-yazmayı Halkevi'nin gece düzenlediği kurslarda öğrenmek istemişlerdir. Ancak talimatname gereğince 18 yaşından küçük oldukları gerekçesiyle bu çocukların kurslara kayıtları yapılamamıştır (BCA, 490-01-0-0/1062-1077-1,83). Düzce Halkevi Başkanlığı, 18 yaşından küçüklerin de okuma-yazma kurslarına kabul edilebilmesi amacıyla Parti Genel Sekreterliği'nden izin talep etmiştir. Ancak Genel Sekreterlikten gelen cevabi yazıda, talimatnamedeki hükmün açık olduğu belirtilmiş ve bu nedenle 18 yaşından küçüklerin kurslara kabul edilemeyeceği bildirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1062-1077-1,81).

Düzce Halkevi Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından 1942 yılında düzenlenmiş olan Dikiş Kursu'nun birinci dönemi başarıyla tamamlanmıştır. Mezunlara, düzenlenen bir törenle diplomaları takdim edilmiştir. Kursiyerler tarafından hazırlanan zengin ve çeşitli ürünlerden oluşan sergi, vali, parti müfettişi ve davetlilerin katılımıyla büyük bir ilgiyle açılmıştır. Törende, Cumhuriyet'in Türk kadınlarına verdiği önem vurgulanmıştır. Halkın Yüce Millî Şef İsmet İnönü'ye duyduğu şükran, minnet ve bağlılık duyguları bu sergi vesilesiyle bir kez daha ifade edilmiştir (Ulus Gazetesi, 1942, s. 2). 1943 yılında ikinci dönem biçki, dikiş ve nakış kursu altı aylık eğitim sürecini tamamlamıştır. Kursiyerlerce hazırlanan el emeği ürünler, Halkevi salonunda sergilenmiş ve büyük beğeni toplamıştır. Düzceli genç kızların el işleri, katılımcılar tarafından takdirle karşılanmıştır (Ulus Gazetesi, 1943, s. 2).

27 Aralık 1949 tarihli ve VII/3173 sayılı genelge uyarınca Halkevleri ile Halkodaları bünyesinde her yıl açılan Türkçe okuma ve yazma kurslarında bazı yapısal değişikliklere gidilmiştir. Bu düzenleme kapsamında, söz konusu kurslar tek bir devreyle sınırlandırılmış ve kurs süresi, ihtiyaca bağlı olarak üç ya da dört ay olacak şekilde belirlenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,6). 1950 yılında Düzce Halkevi, ilgili genelge doğrultusunda hazırlıklarını tamamlamış ve yılda bir devre şeklinde okuma-yazma kursu açmak üzere Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden resmî izin talebinde bulunmuştur. Halkevinin önceki dönem faaliyetleri yeterli ve tatmin edici bulunmuş, bu doğrultuda söz konusu kursun açılmasına izin verilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,9). 8 Şubat 1950 Çarşamba günü başlatılmış olan Türkçe okuma-yazma kursunun öğretmenliğini, Ortaokul Türkçe öğretmeni ve aynı zamanda Düzce Halkevi Temsil Kolu Başkanı olan Fazıl Oyat üstlenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,2). Kursun daha geniş kitlelere ulaşabilmesi amacıyla yerel duyuru araçlarının yanı sıra, Kaymakamlık aracılığıyla mahalle muhtarlıklarına da resmî tebligatlar yapılmıştır (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,10). Kayıtların yeterli düzeye ulaşmasının ardından, derslerin haftada üç gün olacak şekilde perşembe, cumartesi ve salı akşamları ikişer saatlik sürelerle yürütülmesine karar verilmiştir. Katılım oranı kursun ilerleyen günlerinde artış göstermiş; ilk ders gününe 10 kişi katılmışken, ikinci derste bu sayı 23'e, üçüncü derste ise 27'ye yükselmiştir (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,6). Türkçe okuma-yazma

kursuna ilişkin eğitimci ücreti ve diğer giderleri kapsayan 200 liralık ödenek, Düzce Halkevi'ne tahsis edilmek üzere Genel Sekreterlik tarafından İl İdare Kurulu Başkanlığına gönderilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,7). Halkın özellikle okuma yazma bilmeyen kesimi tarafından yoğun ilgi gören kursa süreç içerisinde toplam 82 kursiyer kayıt yaptırmıştır (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,10). Düzce Halkevi Başkanı Cevdet Canbulat, 20 Nisan 1950 tarihinde Genel Sekreterliğe gönderdiği yazıda, 8 Şubat'ta başlatılmış olan okuma-yazma kursunun hâlen sürdüğünü, ancak başlangıçta kayıt yaptıran yaklaşık yüz kişiden yalnızca 22'sinin düzenli olarak katılım sağladığını belirtmiştir. Son dönemde bu 22 kişinin de devam konusunda güçlük yaşadığını ifade eden Canbulat, kursun sonlandırılması yönünde izin talep etmiştir. Ayrıca derslere devam eden bu kişilere belge verilip verilmeyeceğini sormuş ve verilmesi durumunda belgelerin gönderilmesini talep etmiştir (BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1,2).

1938 yılında, Singer dikiş makineleriyle yapılmış el işlerinin sergilenmiş olduğu bir etkinlik düzenlenmiştir. Reklam amacı taşımayan bu sergi 15 gün süreyle açık kalmıştır (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,31). 1942 ve 1943 yıllarında Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından açılmış olan dikiş ve biçki kurslarına, şehrin genç kızları devam etmiş ve kurs sonunda belgelerini almışlardır. Kursta eğitim almış olan genç kızlar, Halkevinde iki yıl boyunca nitelikli sergiler düzenlemişler ve Düzce'ye gelen devlet büyüklerinden büyük takdir görmüşlerdir (Düzce Gazetesi, 1949, s. 1).

3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Kütüphaneler, halkın bilgi düzeyini artırmada temel unsurlardan biri olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, her Halkevi bünyesinde bir kütüphane ve okuma odası bulundurulması zorunlu görülmüştür. Yeni açılmış olan Halkevlerinde de bu gerekliliğin yerine getirilmesine büyük önem atfedilmiştir. Halkevleri, kütüphane ve okuma odalarını yalnızca kendi binalarında değil, aynı zamanda farklı mekânlarda da açabilmişlerdir. Ayrıca, buldukları şehir ve kasabalarda mevcut bulunan diğer kütüphanelerle iş birliği yaparak okuma alışkanlığını yaygınlaştırmayı hedeflemişlerdir. Bu iş birlikleri, yerel halkın bilgiye erişimini kolaylaştırma ve kültürel gelişimi destekleme açısından önemli bir rol üstlenmiştir (Anonim, 1940, s. 24).

Düzce Halkevi'nin bir kütüphanesi mevcut olmasına rağmen, binanın yetersizliği nedeniyle Kütüphane ve Yayın Şubesi uzun süre faaliyete geçirilememiştir (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,36). 1935 yılı itibarıyla 495 kitaba sahip olan (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193) Düzce Halkevi'nin mütevazı kütüphanesi, aynı yıl içerisinde 1345 okuyucuya ulaşmıştır (Çağlar, 1936, s. 106). Okunan kitapların konu dağılımı ve okuyucu sayıları aşağıda belirtilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,189):

Tablo 1

1935 Yılı'nın 1. Altı ve 2. Altı Ayında Okunan Kitapların Alanları ve Okuyucu Sayısı

Okunan Kitaplar	Birinci altı ay içinde okunan kitaplar	İkinci altı ay içinde okunan kitaplar
Edebiyat (Roman, Şiir ve Hikâye)	1792	1835
Tarih	62	80
Coğrafya	85	94
Müspet ve Tabii Bilimler	650	800
Dil	382	435
Sosyal Bilimler (Ekonomi, Eğitim vb)	3430	3600
Yekûn	6401	6844

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere ikinci altı ayda okunan kitap sayısında 443 adetlik bir artış meydana gelmiştir. En fazla okunan kitapların, sosyal bilimler ile edebiyat alanında yazılmış eserlerden oluştuğu tespit edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/15-77-1,1-3).

1938 yılında, Düzce Halkevi kütüphanesinde mevcut kitaplar yeniden tasnif edilmiş ve daha geniş bir odaya yerleştirilmiştir. Bu sayede kütüphanenin kapasitesi artırılmış ve aynı anda sekiz ila on kişinin okuma amacıyla bu odayı rahatlıkla kullanabildiği bildirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/995-846-1,30). Aynı yıl içerisinde, gençler tarafından sıklıkla talep edilen ancak Halkevi kütüphanesinde mevcut olmayan 11 kitabın temini amacıyla Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne başvuruda bulunulmuştur (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,37). Ancak, CHP Genel Sekreterliği tarafından gönderilen cevabî yazıda, talep edilen kitapların partide mevcut olmadığı ve söz konusu eserlerin temini için yazarlarıyla doğrudan irtibata geçilmesi ya da İstanbul'daki kütüphanelere başvurulması gerektiği ifade edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,36). Talep edilen kitaplar ise şu şekilde sıralanmıştır (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,37):

Tablo 2

1938 Tarihinde Talep Edilen Kitapların İsimleri ve Yazarları

Sıra	Kitabın Adı	Eser Sahibinin Adı
1	İçkinin Hayat Üzerinde Açtığı Yaralar	-
2	Ziraat	Hamdi
3	Aşıcılık	Edirne Milletvekili Faik
4	Ziya Gökalp'in Hayat ve Eserleri	-
5	Fazıl Ahmet'in Hayat ve Eserleri	-
6	Tevfik Fikret'in Hayat ve Eserleri	-
7	Sefiller	Victor Hugo
8	Türlere Fransızca Öğretme	Tahsin Abdi
9	Riyaziye Olgunluk Hazırlama Meseleleri	Mithat Candoğan
10	İlk Düşen Ak	Ömer Seyfettin
11	Baba ve Oğullar	Eyvan Türkenef

1941 yılında Halkevi Başkanı Şevket Sueri, Fuat Köprülü'nün Türk Saz Şairleri Antolojisi adlı eserinin tüm ciltlerinin, imkân bulunması hâlinde Halkevi kütüphanesine bağışlanmasını; bu mümkün değilse bedeli karşılığında temin edilmesini talep etmiştir (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,27). Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından gönderilen cevabî yazıda, söz konusu eserin birinci cildinin halk edebiyatına ait olduğundan henüz yayımlanmadığı, bu nedenle yalnızca ikinci ve üçüncü ciltlerin gönderilebildiği bildirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,26).

1942 yılında, Düzce Halkevi kütüphanesinde bir kitap sergisi düzenlenmiştir. Ancak hem kütüphane kullanıcıları hem de sergiyi ziyaret eden misafirler sıklıkla Evliya Çelebi'nin Seyahatnâmesi'ni talep ettiklerinden, Halkevi Başkanı Celal Tüzer tarafından söz konusu eser Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nden resmen istenmiştir (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,17). Ancak, Seyahatnâme'nin ne parti arşivinde mevcut olduğu ne de piyasada bulunabildiği belirtilmiş ve bu nedenle temin edilemediği ifade edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/919-580-2,16).

Düzce Halkevi'nin kütüphanesi, sahip olduğu kitaplar aracılığıyla halkın kitap ihtiyacını kısmen karşılamaya çalışmıştır. 1943–1944 eğitim-öğretim döneminde Düzce Halkevi'ne hükümet tarafından 115 yeni kitabın hibe edildiği görülmektedir. Ayrıca, 2 yeni kitap satın alınmış, 12 kitabın ise bağış yoluyla temin edilmesiyle birlikte toplam 129 kitap bu dönemde kitaplık envanterine kazandırılmıştır. Kütüphanede el yazması 2 eserin mevcut olduğu belirtilmiştir. Türk harfleriyle yazılmış 2614, Arap harfleriyle yazılmış 250 ve yabancı dillerde yazılmış 5 kitap olmak üzere toplamda 2869 kitabın bulunduğu kaydedilmiştir. Aynı dönemde, 3362 erkek ve 109 kadın olmak üzere toplam 3471 okuyucunun kütüphaneden faydalandığı tespit (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Genel Müdürlüğü [TCBDİGM], 1946, s. 14–15). Bu dönemde, Düzce Halkevi kitaplığına 494 lira yıllık ödenek tahsis edilmiştir. Kitaplıkta görevli bir memurun yıllık gideri 456 lira olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, 8 lira tesisat gideri ve 30 lira diğer kalemler için harcanmıştır (TCBDİGM), 1946, s. 37).

1944–1945 yılında Düzce Halkevi kitaplığına devlet tarafından 42 kitabın hibe edildiği anlaşılmaktadır. Aynı dönemde 2 yeni kitap satın alınmış, 46 kitabın da bağış yoluyla kütüphane envanterine kazandırıldığı görülmektedir. Kütüphanede Türk dilinde yazılmış iki adet el yazmasının mevcut olduğu belirtilmiştir. Bu dönemde kütüphane koleksiyonu; Türk dilinde yazılmış 2207, Arap harfleriyle yazılmış 250 ve yabancı dillerde yazılmış 5 kitap olmak üzere toplam 2462 eserden oluşmuştur. Kütüphanede bir erkek memurun görev yaptığı, yıllık ödeneğin ise 813 lira olarak belirlendiği tespit edilmiştir (TCBDİGM, 1946, s. 14, 39).

1948 yılında Düzce Halkevi Başkanı Fazıl Oyat, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda Halkevi kütüphanesinde bulunan bazı kitapların birden fazla nüshasının mevcut olduğunu ve bu fazlalığın kitaplıkta gereksiz yer işgal ettiğini bildirmiştir. Oyat, her eserin bir nüshasının halkın kullanımına yeterli geldiğini, bu nedenle Düzce Halkevi kütüphanesinde fazla bulunan ve son yıllarda Düzce'de açılmış halkodalarının kütüphanelerinde yer almayan kitapların, halkın istifadesine sunulmak üzere söz konusu halkodalarına senet karşılığında verilmesini talep etmiştir (BCA, 490-01-0-0/1044-1012-2,1). Bu talep üzerine Genel Sekreterlikten gelen yazıda, mükerrer kitapların ayrılarak ikinci bir bildirim kadar başka bir yerde muhafaza edilmesi istenmiştir (BCA, 490-01-0-0/1044-1012-2,2). Gün geçtikçe zenginleştiği anlaşılan Düzce Halkevi kütüphanesindeki kitap sayısının, 1949 yılında 4000'i aştığı belirtilmiştir (Düzce Gazetesi, 1949, s. 1).

Düzce Halkevi, bir dergi yayımlamak amacıyla daha önce Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Sekreterliği nezdinde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Ancak Genel Sekreterlik çeşitli gerekçelerle bu talebe olumlu yanıt vermemiştir. 1945 yılında Halkevi Başkanı Neşet Yelen tarafından, söz konusu talebin yeniden değerlendirilmesi amacıyla CHP Genel Sekreterliği'ne bir başvuru daha yapılmıştır. Yelen, başvuru yazısında derginin yayımlanmasının gerekliliğini ayrıntılı biçimde gerekçelendirmiştir. Yazıda şu ifadeler yer verilmiştir (BCA, Fon Kodu 490-01-0-0/828-271-2,92):

Bugüne kadar çeşitli isteklerimize rağmen henüz dergi neşrine izin verilmemiştir. Ancak bu konuda ciddi bir ihtiyaç bulunmaktadır. Muhitimiz, farklı yerlerden gelen karışık insanlardan oluştuğu gibi, adet ve gelenekler açısından da çeşitlilik göstermektedir. Bu kişilerin, partimizin prensipleri doğrultusunda tek bir düşünceye sahip bireyler olarak yetiştirilebilmeleri için, bölgeye özgü bir yayın organına şiddetle ihtiyaç vardır. Son günlerde parti prensiplerine ve millî düşüncelerimize yönelik saldırılara karşı koyabilmek adına mahalli bir derginin yayımlanması zaruri hale gelmiştir. Bölgemiz, bir dergiyi sürdürebilecek hem yeterli insan kaynağına hem de gerekli ekonomik olanaklara sahiptir. Örneğin, bölgemizde 6 doktor, 6 avukat, çeşitli mühendisler ve 12 ortaokul öğretmeni bulunmaktadır. Ayrıca, yüksek öğrenim görmüş birçok vatandaşımız mevcuttur. Muhitin 100 bini aşan nüfusu ise derginin dağıtımı ve satışı için yeterli bir potansiyel sunmaktadır. Harbin sona ermesiyle birlikte dış kaynaklı ekonomik ve siyasi buhranlar ortadan kalkmıştır. Bu hususlar göz önüne alınarak, halkevimize bir dergi neşrine izin verilmesini saygıyla arz ederiz.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, Düzce Halkevi'nin dergi çıkarma talebine; kâğıt temininde yaşanan sıkıntılar, kâğıt fiyatlarının yüksekliği ve baskı süreçlerindeki zorlukları gerekçe göstererek, bu girişimden şimdilik vazgeçilmesini önermiştir. Bununla birlikte, bölgedeki aydınların okuma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla halkevine gönderilen mevcut dergi sayısının artırılması yönünde çalışmalar yapılacağını bildirmiştir (BCA, 490-01-0-0/828-271-2,91).

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, 1949 yılında Düzce Halkevi'ne dergi yayımlama izni vermiştir. Bu doğrultuda Düzce Halkevi, öğretmen Zekeriya Alpay'ın imtiyaz sahipliğinde Zincirli Kuyu adlı dergiyi yayımlamaya başlamıştır. Zincirli Kuyu Dergisi'nin dört sayısı başarıyla yayımlanmıştır. Ancak, beşinci sayının basımında maddi zorluklarla karşılaşmıştır. Bunun üzerine Halkevi Başkanı Cevdet Canbulat, 2 Ekim 1949 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Düzce İlçe Başkanlığı'na gönderdiği yazıda, derginin Düzce'de ve yurtda büyük yankı uyandırdığını, ancak yayımına devam edebilmek için Cumhuriyet Halk Partisi Genel

Sekreterliği'nden maddi destek talebinde bulduklarını ifade etmiştir (BCA, 490-01-0-0/1316-367-5,9).

1949 yılının Ekim ayında, CHP Düzce İlçe İdare Kurulu Başkanı Hikmet Algüloğlu tarafından, CHP Bolu İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderilen bir yazı; Düzce Halkevi'nin faaliyetlerini ve bölgedeki kültürel gelişmeleri yansıtan önemli bir belge niteliği taşımıştır. Algüloğlu, yazısında Düzce'nin 100.000 nüfusuyla önemli bir merkez olduğunu vurgulamış ve bu tür bir yayın organının devam ettirilmesinin yalnızca Düzce için değil, ülke genelinde de faydalı olacağını ifade etmiştir. Halkevi çevresinde bir araya gelen, bilgi ve ahlak değerleriyle öne çıkan gençlerin, memleket sevgisiyle toplu halde çalışmanın verdiği manevi tatmini yaşadıklarını belirtmiştir. Ancak maddi engellerin, bu değerli kitlenin dağılmasına ve heyecanlarının sönmesine neden olabileceği endişesini de dile getirmiştir. Halkevi mecmuasının yurt genelinde artan bir ilgiyle karşılandığını, bu durumun kendisine gelen mektuplardan anlaşıldığını aktarmıştır. Ayrıca, CHP müfettişi Abidin Ege ile bu konuda görüşmeler yaptığını ve mecmuanın olumlu karşılandığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda, Genel Sekreterlikten derginin Halkevlerine abone olarak kaydedilmesi konusunda destek talep etmiştir (BCA, 490-01-0-0/1316-367-5,8). Bu talebe karşılık olarak Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, 23 Aralık 1949 tarihinde Düzce Halkevi Başkanlığı'na bir yazı göndermiştir. Söz konusu yazıda, Zincirli Kuyu adlı dergiye abone olunmasının, ödenek yetersizliği nedeniyle mümkün olamayacağı belirtilmiştir (BCA, 490-01-0-0/1316-367-5,1).

3.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi'nin amacı; köylerin toplumsal, sağlık ve estetik alanlardaki gelişimini desteklemek ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma bağlarını güçlendirmek olmuştur. Şube, yakın köylerle Halkevi arasında bağ kurmayı hedefleyen çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Bu çerçevede köylüler imkânlar ölçüsünde sıkça Halkevi'nde gerçekleştirilen genel müsamerelere davet edilmiş; Halkevi üyeleri de uygun mevsimlerde köylerde tertip edilen kır bayramlarına katılmaya teşvik edilmiştir. Bu etkinlikler aracılığıyla, köylüler ile şehirli halk arasında tanışma ve kaynaşma ortamı oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca Köycülük Şubesi, Halkevi'nin Dershane ve Kurslar Şubesi ile iş birliği yaparak köylerde okuma yazma eğitimine öncelik vermiştir. Özellikle gidilen köylerde, 15 günde bir köy halkının mektuplarını yazmak gibi hizmetlerle, köylünün günlük ihtiyaçlarına destek sağlanmıştır. Bunun yanında, Sosyal Yardım Şubesi'nin katkılarıyla hasta köylülerin tedavisi gibi insani yardım faaliyetleri de şubenin görevleri arasında yer almıştır (Anonim, 1940, s. 27-28).

1935 yılında Düzce Halkevi'nin Köycülük Şubesi'nde 1 doktor, 8 öğretmen, 17 tüccar, 45 işçi ve 79 çiftçi olmak üzere 11'i kadın, 139'u erkek toplam 150 kişi görev almıştır (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,195). Şube, 1935 yılı içerisinde 5 alt şube ve 32 komite toplantısı gerçekleştirmiştir. Köycülük Şubesi, Halkevi'nin toplumsal hedefleri arasında en önemlilerinden biri olan köy ve köycülük meseleleriyle yakından ilgilenmiştir. Komite Başkanı Dr. Asaf Altan, haftanın belirli bir gününde yoksul köylülerin hastalarını ücretsiz olarak muayene etmiştir. Bu hastaların ilaç masrafları Halkevi tarafından karşılanmıştır. Bir yıl içerisinde 120 hasta muayene ve tedavi edilmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193). Dr. Asaf Altan'ın köylülerin sağlığıyla yakından ilgilenmesi ve gerektiğinde köylere kadar giderek görevini ifa etmesi, köylüler tarafından büyük bir takdirle karşılanmıştır (Bolu Gazetesi, 1935, s. 1).

1935 yılında köylere gidilerek, halkın okuma yazma bilmeyen bireylerine yönelik okuma yazma dersleri verilmiştir. Asker ailelerinin mektupları yazılmış; şehit çocuklarının korunması konularında ihtiyar heyetleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Şube üyelerinden Ferit Mancarcı tarafından, farklı zamanlarda Kaynaşlı, Gölyaka, Yığılca, Gündoğdu ve Üskübü nahiyeleri ile köylere gidilerek, Türk Hava Kurumu ve hava tehlikesi hakkında beş konferans verilmiş; bu sayede köylünün havacılığa olan ilgisi artırılmaya çalışılmıştır. İl Yönetim Kurulu Başkanı Emin Yerlikaya tarafından da aynı bölgelerde sağlık, sosyal, ziraî ve iktisadî konularda konferanslar verilmek suretiyle Düzce köylüsü aydınlatılmış ve Cumhuriyet Halk Partisi'ne olan ilgi artırılmıştır.

Aynı yıl, Komite'nin en faal üyelerinden Müftü Mehmet Otlu ile Halkevi Başkanı Ali Rıza Kardüz, Üskübü, Gölyaka ve Gündoğdu nahiyelerine giderek; Türk Hava Kurumu, Türk havacılığının önemi ve halkçı hükümetin millî hedefleri hakkında köylüyü bilgilendirmiştir (BCA, 490-01-0-0/982-808-1,193).

3.9. Müze ve Sergi Şubesi

Halkevi, Müzeler ve Sergiler Grubu olmak üzere iki temel birime ayrılmıştır. Bu şube; tarihî ve kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla faaliyet göstermiştir. Bölgedeki tarihî eser ve anıtların korunması için resmî makamlarla iş birliği yapılmış; mevcut müzelerin geliştirilmesine ve müze bulunmayan yerlerde yenilerinin kurulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, maddî imkânlar çerçevesinde değerli yazılar, sanatsal eserler ve etnografik objeler toplanarak, mahallî müzelerin zenginleştirilmesi sağlanmıştır. Şube, toplumsal belleğin gelecek kuşaklara aktarılmasını temel bir hedef olarak benimsemiştir. Sergi Grubu, güzel sanatlar ile millî mamulât ve mahsulâta dayalı iki ana bölümden oluşmuştur. Güzel sanatlar kısmı, ressamlar, heykeltıraşlar ve diğer sanatçılarla iş birliği yaparak eserlerinin Halkevi ile çeşitli sosyal mekânlarda sergilenmesini sağlamış; böylece millî estetik zevkin geliştirilmesi ve sanatın yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Millî mamulât ve mahsulât kısmı ise üreticilerin ürünlerini sergileyerek satış koşulları ve iletişim bilgilerini kamuoyuna tanıtmayı hedeflemiştir. Ayrıca, Halkevi'nin sergi kısmı, ekonomik ve kültürel iş birliğini güçlendirmek amacıyla iktisat şubelerine destek sağlamıştır (Anonim, 1932, s. 20-21).

Düzce Halkevi Müze ve Sergi Şubesi, sosyal ve kültürel faaliyetlerin önemli bir parçası olarak, bölgedeki toplumsal yaşam içerisinde etkin bir rol üstlenmiştir. Şube, gerçekleştirdiği faaliyetlerle yalnızca tarihî ve sanatsal değerlerin korunmasına değil; aynı zamanda bu değerlerin halka tanıtılmasına ve kültürel bilincin yaygınlaştırılmasına katkı sunmuştur. Halkevi'nin geniş salonunda düzenlenen sergiler, yerel halkın hem üretime hem de sanata olan ilgisini artırmıştır. Özellikle el emeği ürünlerin sergilendiği etkinlikler, halk nezdinde büyük beğeni toplamıştır. Bu bağlamda, Düzce'de 1938 yılında açılan şubenin bir faaliyeti olan biçki ve dikiş kursu, ilk mezunlarını 1939 yılında vermiştir. Mezuniyetin ardından Halkevi salonunda kapsamlı bir sergi düzenlenmiş; geniş katılımlı bu etkinlik binlerce ziyaretçiyi ağırlamıştır. Sergide, kursiyerler hazırladıkları ürünleri tanıtmış, ziyaretçilere rehberlik ederek eserler hakkında açıklamalarda bulunmuşlardır. Özellikle çanta ve şapka gibi ürünlerdeki zarafet ve ustalık dikkat çekmiştir. Sergilenen el emeği ürünler hem estetik açıdan hem de işlevsellik bakımından takdirle karşılanmıştır. Kursun genç direktörü Cemile Geçalp, serginin ardından yaptığı değerlendirmede, müessesenin ilk yılında elde edilen başarının gelecek yıllarda daha sistemli bir çalışma ile artırılacağını ifade etmiştir. Geçalp, Türk kadınının yaratıcı potansiyeline olan inancını vurgulamış ve ilerleyen dönemlerde daha nitelikli eserlerin ortaya konulacağını belirtmiştir. Ziyaretçilerin sergiye yönelik olumlu görüşleri ve sergi defterine kaydettikleri övgüler, bu etkinliğin yerel toplum üzerindeki olumlu etkisini göstermiştir. Sergi kapsamında, Ebedî Şef Mustafa Kemal Atatürk'ün büstüne ayrılan özel köşe büyük bir özenle hazırlanmış ve ziyaretçilerden yoğun ilgi görmüştür. Bu düzenleme, etkinliğin millî değerlere olan bağlılığını yansıtmaya açısından dikkat çekici bulunmuştur. Sergi, Düzce'de o zamana kadar benzeri görülmemiş bir başarı elde etmiş ve yerel halk nezdinde olumlu bir intiba bırakmıştır. Etkinlik sonunda, kursu başarıyla tamamlayan yedi genç kız öğrencinin diplomaları düzenlenen törenle takdim edilmiştir (Bolu Gazetesi, 1939, s. 2).

1942 yılında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından ülke genelinde çeşitli sergilerin düzenlenmesi yönünde yapılan çağrıya Düzce Halkevi Müze ve Sergi Şubesi tarafından olumlu bir yanıt verilmiştir. Halkevi tarafından gönderilen resmî yazıda, aynı yıl içerisinde kapsamlı bir kitap sergisinin tertipleneceği ifade edilmiştir. Söz konusu serginin, yurt genelindeki yayınların tanıtımını amaçladığı ve yerel halkın bu etkinlikten en üst düzeyde fayda sağlayabilmesi için gerekli hazırlıkların titizlikle tamamlandığı belirtilmiştir. Halkevi yönetimi, serginin daha nitelikli ve kapsamlı bir içeriğe kavuşabilmesi için Genel Sekreterlikten destek talebinde bulunmuş; özellikle aydın kesimin ilgisini çekecek nitelikli eserlerin yanı sıra yayımlanmış tüm

yayınların birer nüshasının gönderilmesini istemiştir. Sergide yer alacak bu eserlerin, bölgenin kültürel ve entelektüel gelişimine önemli katkılar sunacağı düşüncesi dile getirilmiştir (BCA, 490-01-0-0/974-773-3,11). Aynı yıl, Düzce Halkevi Müze ve Sergi Şubesi tarafından düzenlenen bir diğer önemli etkinlik de dikiş ve biçki kurslarının sona ermesiyle açılan el işleri sergisi olmuştur. Bu etkinlik, halkın yoğun ilgisiyle karşılanmış ve Halkevi'nin topluma yönelik eğitsel ve sanatsal işlevinin bir göstergesi niteliğinde olmuştur. Serginin açılış törenine, Düzce Valisi Ahmet Durmuş Evrendilek ile Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi Rahmi Apak da katılmış; etkinlik, valinin yaptığı açılış konuşmasıyla resmiyet kazanmıştır. Halkevi tarafından düzenlenen bu tür sergiler, yalnızca bireysel yaratıcılığı teşvik etmekle kalmamış; aynı zamanda toplumun kültürel hayatına dinamizm kazandırmış ve vatandaşların Halkevi'ne olan ilgisini artırmıştır (Bolu Gazetesi, 1942, s. 1).

Düzceli genç kızların dikiş-nakış ve biçki işlerine yönelik artan ilgisi üzerine, Düzce Akşam Kız Sanat Okulu tarafından 8-9 Mayıs 1948 tarihlerinde Düzce Halkevi'nde bir defile organize edilmiştir. Söz konusu etkinlik hem bölge halkının hem de katılımcıların yoğun ilgisini çekmiş ve büyük bir beğeniyle karşılanmıştır. Düzenlenen defile, genç kızların sanatsal ve el becerilerini sergileyebildikleri bir ortam sunmuş; aynı zamanda Halkevi'nin toplumsal işlevini pekiştiren önemli bir kültürel faaliyet olarak öne çıkmıştır (Yeşil Bolu Gazetesi, 1948, s. 2).

14 Mayıs 1949 Cumartesi ve takip eden pazar akşamı, Düzce Halkevi'nde Kız Sanat Okulu öğrencilerinin çalışmalarıyla düzenlenen bir diğer defile daha gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte basma elbiselerden etek ve bluz takımlarına, yünlü kıyafetlerden gelinlik ve tuvaletlere kadar toplam 41 farklı parça sergilenmiştir. Katılımcılar tarafından büyük ilgiyle izlenen defile, özellikle okulun Müdiresi Mesude Hastürk ile öğretmenlerinin özverili çabalarıyla hayata geçirilmiştir. Bu organizasyon, genç kızların yaratıcılıklarını ifade etmeleri ve Halkevi'nin sanatsal ve toplumsal projelerdeki etkin konumunu gözler önüne sermesi bakımından dikkat çekici bir girişim olmuştur (Güzel Bolu Gazetesi, 1949, s. 2).

4. Düzce Halkevi'nin Kapanması

Çok partili siyasi hayata geçişin ardından, 1946 yılından itibaren ülke genelinde Demokrat Parti tarafından sıklıkla eleştirilen yapılar arasında Halkevleri de yer almıştır. Özellikle Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin çeşitli illerde gerçekleştirdikleri ziyaretlerde Halkevi salonlarını kullanmaları ve bu mekânlarda Demokrat Parti'yi hedef alan söylemlerde bulunmaları, iki parti arasındaki siyasi gerilimi artıran başlıca unsurlardan biri hâline gelmiştir. Bu gelişmeler, Halkevlerinin tarafsız bir kültürel kurum olmaktan ziyade siyasi rekabetin bir aracı hâline geldiği yönündeki kamuoyu algısını güçlendirmiştir. Nitekim bu durum, Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki huzursuzluğun önemli sebeplerinden biri olarak değerlendirilmiştir (Şahin & Tunç, 2015, s. 60).

Söz konusu gelişmelerin Düzce'ye de yansıdığı ve Demokrat Parti Kaza Teşkilatının eleştirileri arasında Düzce Halkevi'nin de yer aldığı görülmüştür. Demokrat Parti yetkilileri, Düzce Halkevi'nin hâlâ Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağlı bir yapı gibi hareket etmeye devam ettiğini öne sürmüşlerdir. Özellikle Halkevi tarafından düzenlenen balolar, bu bağlamda yoğun eleştirilere konu olmuştur. Yapılan eleştiriler, Halkevi'nin siyasi tarafsızlığına ilişkin tartışmaları beraberinde getirmiş; böylece iki parti arasındaki gerilimin yerel düzeyde de etkisini sürdürdüğü anlaşılmıştır (Konukçu, Düzce Tarihi Dosyası, s. 8).

14 Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'nin büyük bir zafer kazanarak ezici bir çoğunlukla iktidara gelmesi, Halkevlerinin faaliyetlerini ciddi ölçüde etkilemiştir. Demokrat Parti'nin iktidara gelişiyle birlikte Halkevleri, faaliyetlerini giderek yavaşlatmış ve bir süre sonra tamamen durdurmuştur. Bu gelişme, Halkevlerinin toplumsal ve kültürel alandaki rollerini sürdürmemesi ve yeni siyasi iktidar tarafından desteklenmemesi sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi'nin etkisiyle şekillenmiş olan bu kurumların faaliyetlerinin sona ermesine neden olmuştur (Polat, 2010, s. 65).

1951 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Halkevlerinin durumu üzerine tartışmalar yoğunlaşmıştır. Ancak Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında bu konuda bir uzlaşma sağlanamamıştır. Demokrat Parti, Halkevlerinin kapatılması gerektiği yönündeki tutumunu başından beri sürdürmüştür ve bu doğrultuda 5830 sayılı yasa tasarısını hazırlamıştır. Söz konusu yasa, 8 Ağustos 1951 tarihinde, toplam 468 üyenin bulunduğu Mecliste 340 oyla kabul edilerek yasalaşmıştır. Bu gelişme, Halkevlerinin kapatılmasını resmîleştirmiştir (Özdemir & Aktaş, 2011, s. 260). 11 Ağustos 1951 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren yasal düzenleme ile Halkevlerinin faaliyetlerine resmî olarak son verilmiştir. Bu kapsamda, ülke genelinde olduğu gibi Düzce Halkevi de kapatılmıştır. Kapatma kararının ardından Halkevi'nin taşınır ve taşınmaz tüm malvarlığı Hazine'ye devredilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete (T.C.RG), 1951, s. 1781–1782).

Sonuç

Düzce Halkevi, Türkiye Cumhuriyeti'nin erken dönem reformlarının yerel ölçekte somutlaştırılmasında önemli bir rol oynamıştır. 1934 yılında açılmış olan Düzce Halkevi; yalnızca bir kültürel faaliyet merkezi değil, aynı zamanda Cumhuriyet ideallerinin halka aktarılmasında, toplumsal dönüşümün sağlanmasında ve modernleşme sürecinin taşraya taşınmasında kilit bir kurum hâline gelmiştir. Yürütülen faaliyetler, Cumhuriyet'in kültürel, sosyal ve ideolojik hedeflerinin Düzce özelinde hayata geçirilmesini mümkün kılmıştır.

Düzce Halkevi bünyesinde faaliyet göstermiş olan Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, dilde sadeleşme politikalarının yaygınlaştırılması ve millî tarih bilincinin oluşturulması bakımından belirleyici bir işlev üstlenmiştir. Düzenlenmiş olan konferanslar, söyleşiler ve kurslar aracılığıyla halkın kültürel düzeyi artırılmaya çalışılmıştır. Böylece Cumhuriyet'in kültürel politikalarının benimsenmesi sağlanmıştır. Ar ve Güzel Sanatlar Şubesi ise Batı müziği ve plastik sanatlar gibi modern sanat anlayışlarını Düzceli yurttaşlarla buluşturarak estetik bir beğeni kültürünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu şube, halk müziği ile Batı sanat anlayışı arasında bir sentez kurmayı hedeflemiş olduğu faaliyetleriyle kültürel geçişin aracı olmuştur.

Düzce Halkevi'nin en etkin şubelerinden biri olmuş olan Temsil Şubesi, tiyatro yoluyla Cumhuriyet'in sosyal ve ahlaki değerlerini yaymayı amaçlamıştır. Sahnelenmiş olan oyunlar aracılığıyla yurttaşlar arasında hem eleştirel düşünce hem de toplumsal bilinç geliştirilmiştir. Ancak, kadınların bu faaliyetlere sınırlı düzeyde katılmış olması, dönemin toplumsal cinsiyet normlarının sürdüğünü göstermiştir. Buna karşın tiyatro çalışmaları Düzce'de kültürel canlılığın artmasına ve sosyal bağların güçlenmesine hizmet etmiştir.

Spor Şubesi; Cumhuriyet'in beden terbiyesi anlayışını Düzce'ye taşımış, gençleri spora yönlendirerek fiziksel gelişimi ve kolektif dayanışmayı teşvik etmiştir. Futbol, bisiklet ve geleneksel sporların yaygınlaştırılmasıyla hem sağlıklı bireylerin yetişmesi hem de toplumsal kaynaşmanın sağlanması hedeflenmiştir. Sosyal Yardım Şubesi ise toplumun kırılgan kesimlerine yönelik sunmuş olduğu sağlık, eğitim ve iyeşme yardımlarıyla Cumhuriyet'in eşitlikçi toplum vizyonunun yerelde uygulanmasına katkı sunmuştur.

Eğitim alanında Düzce Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi; özellikle kadınlara yönelik okuma-yazma kursları, biçki-dikiş ve el işi atölyeleri düzenleyerek onların toplumsal hayata katılımını artırmayı amaçlamıştır. Bu çalışmalar, kadınların hem kamusal hem de ekonomik yaşama entegrasyonunu hızlandırmıştır. Köycülük Şubesi; köylerde sağlık taramaları, eğitim faaliyetleri ve ziraî uygulamalar düzenleyerek kırsal kalkınmayı desteklemiştir. Şehir-köy arasındaki sosyal ve kültürel farkı azaltma çabalarına öncülük etmiştir. Müze ve Sergi Şubesi ise Düzce'nin yerel tarihini ve kültürel mirasını görünür kılmaya yönelik sergi ve arşiv çalışmalarıyla kolektif hafızanın oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

Düzce Halkevi, faaliyet gösterdiği süre boyunca Cumhuriyet'in halkla bütünleşme idealini gerçekleştirme çabalarında önemli bir araç olmuştur. Eğitimden kültüre, sanattan sağlığa kadar uzanan çok yönlü çalışmalarıyla yerel halkın yaşam kalitesini artırmıştır. Modernleşme sürecinde

Düzce'nin toplumsal dönüşümüne yön vermiştir. Bu yönüyle Düzce Halkevi; yalnızca bir dönemin kurumsal yapısı değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in yerel düzeydeki tarihsel izlerinin taşıyıcısı olmuştur.

Düzce Halkevi; yalnızca Cumhuriyet ideolojisinin bir aktarım aracı olarak değil, aynı zamanda yerel toplumun ihtiyaçlarına cevap veren çok yönlü bir kalkınma merkezi olarak işlev görmüştür. Halkevinin kurumsal yapısı, Cumhuriyet'in merkezî reformlarını taşraya taşıırken aynı zamanda Düzce'nin sosyo-kültürel yapısına uygun özgün uygulamaları da hayata geçirmiştir. Bu bağlamda Düzce Halkevi, yukarıdan aşağıya doğru örgütlenen bir modernleşme modelinin yerelde nasıl yorumlandığını ve uygulandığını gösteren somut bir örnek oluşturmuştur. Bugün Halkevleri üzerine yapılan değerlendirmelerde Düzce Halkevi'nin deneyimi; merkez-taşra ilişkileri, kültürel seferberlik politikaları ve toplumsal dönüşüm süreçleri açısından dikkate değer bir tarihsel laboratuvar niteliği taşımıştır. Ancak 1946 yılında çok partili hayata geçilmesiyle birlikte Düzce Halkevi de diğer Halkevleri gibi Cumhuriyet Halk Partisi ile özdeşleştirilmiş ve siyasi tartışmaların odağı hâline gelmiştir. Demokrat Parti'nin 1950'de iktidara gelmesiyle birlikte Halkevlerinin tarafsızlığı sorgulanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Düzce Halkevi'nin faaliyetleri de aşamalı olarak sınırlandırılmıştır. 1951 yılında çıkarılan bir yasa ile tüm Halkevleri gibi Düzce Halkevi de kapatılmıştır.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 490-01-0-0/15-77-1, 23.07.1935.

BCA, 490-01-0-0/982-808-1, 30.10.1938.

BCA, 490-01-0-0/974-773-3, 24.09.1943.

BCA, 490-01-0-0/293-1179-1, 06.06.1946.

BCA, 490-01-0-0/995-846-1, 06.12.1946.

BCA, 490-01-0-0/828-271-2, 04.02.1947.

BCA, 490-01-0-0/965-736-1, 03.06.1948.

BCA, 490-01-0-0/1044-1012-2, 28.08.1948.

BCA, 490-01/1673-822-1, 26.05.1949.

BCA, 490-01-0-0/1316-367-5, 23.12.1949.

BCA, 490-01-0-0/953-692-1, 29.03.1950.

BCA, 490-01-0-0/1053-1042-1, 04.05.1950.

BCA, 490-01-0-0/934-630-1, 05.01.1951.

BCA, 490-01-0-0/1062-1077-1, 20.02.1951.

BCA, 490-01-0-0/919-580-2, 05.06.1951.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete (T.C. RG). S. 7882, 11 Ağustos 1951.

Gazeteler

Yeni Halkevi. (1934, 13 Şubat). Cumhuriyet Gazetesi.

Düzce'de Halkevi'nin açılışı. (1934, 5 Mart) Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi.

Düzce Halkevi. (1935, 21 Mart) Bolu Gazetesi.

Hilâl-i Ahmer'in balosu. (1934, 22 Teşrin-i Sâni). Bolu Gazetesi.

Düzce Halkevi'nde konferans. (1935, 11 Nisan). Bolu Gazetesi.

Düzce ve Gerede'de Atatürk günü. (1935, 21 Temmuz). Zaman Gazetesi.

Düzce'de bir futbol maçı. (1935, 22 Ağustos). Akşam Gazetesi.

- Düzce Halkevi çalışıyor.* (1936, 30 Ocak). Bolu Gazetesi.
Spor hareketleri. (1937, 30 Eylül). Bolu Gazetesi.
İlbaşımızın halkevi ve spor kulüplerini tetkikleri. (1937, 23 Aralık). Bolu Gazetesi.
Köylerinde elektrik bulunan bir kazamızı: Düzce. (1938, 4 Mayıs). Ulus Gazetesi.
Düzce bayanlar biçki ve dikiş yurdu. (1939, 12 Ekim). Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nde faaliyet. (1941, 9 Ocak). Bolu Gazetesi.
Düzce'de el işleri sergisi. (1942, 7 Mayıs). Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi dikiş kursu sona erdi. (1942, 23 Kasım). Ulus Gazetesi.
Muhteşem temsil. (1943, 6 Mayıs). Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi temsil kolu. (1943, 20 Mayıs). Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nde biçki dikiş kursu. (1943, 7 Aralık). Ulus Gazetesi.
Bolu ve Düzce halkevlerinde konser. (1946, 9 Ekim). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce'de müsamere. (1947, 10 Mayıs). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce Gençlik Kulübü'nün temsilleri. (1947, 28 Aralık). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nde halkevililer toplantısı. (1948, 22 Şubat). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nde gençlik çayı. (1948, 11 Nisan). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nde defile. (1948, 16 Mayıs). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce'de Mengen gecesi. (1948, 13 Haziran). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nde konferans. (1948, 27 Haziran). Yeşil Bolu Gazetesi.
Düzce Halkevi'nden. (1949, 31 Mart). Düzce Gazetesi Gazetesi.
Halkevi. (1949, 19 Mayıs). Düzce Gazetesi.
Düzce Akşam Kız Sanat Okulu. (1949, 22 Mayıs). Güzel Bolu Gazetesi.
Şehrimizdeki büyük yağlı pehlivan güreşleri. (1949, 26 Mayıs). Düzce Gazetesi.
Düzce Akşam Kız Sanat Okulu sergisi. (1949, 23 Haziran). Düzce Gazetesi.

Resmi Yayınlar

- Anonim, *1937 yıldönümü broşürü geçen yılda halkevleri nasıl çalıştı?.* (1937). Ulus Basımevi.
Anonim, *Cumhuriyet Halk Fırkası halkevleri Talimatnamesi.* (1932). Hâkimiyeti Milliye Matbaası.
Anonim, *Cumhuriyet Halk Partisi, 25. Yıl (1923-1948).* (1948). Ulus Basımevi.
Anonim, *Cumhuriyet Halk Partisi Halkevleri Talimatnamesi.* (1932). Hâkimiyet-i Milliye Matbaası.
Anonim, *Cumhuriyet Halk Partisi Halkevleri 1940.* (1940). Ulusal Matbaa.
Anonim, *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi.* (1940). Zerbamat Basımevi.
Anonim, *Cumhuriyet Halk Partisi Halkodaları Talimatnamesi,* (1939). Ulus Basımevi.
Anonim, *Cumhuriyet'in 15. yılında Bolu.* (1938). Bolu Vilâyet Matbaası.
Anonim, *Halkevlerinin 1934 senesi faaliyet raporları bulâsası.* (1935). Ulus Basımevi.
Millî Eğitim, genel kitaplıklar ve müzeler ile halkevleri, odaları ve okuma odaları kitaplıkları istatistikleri 1943-1944, (1946). Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet İstatistik Genel Müdürlüğü.

Araştırma Eserleri

- Arıkan, Z. (2008). Halkevlerinin kuruluşu ve tarihsel işlevi. *OTAM*, 6(23), 261-281.
Çağlar, B. K. (1936). *103 Halkevi geçen yıllarda nasıl çalıştı (1933-1935).* Hâkimiyeti Milliye Matbaası.
Danışman, A. Z. (1938). *Üskübi harabeleri (Prusias ad Hypium).* Bolu Vilâyet Matbaası.
Duru, M. C. (1940). Düzce Halkevi'nde sosyal yardım faaliyeti. *Ülkü*, 15(88), 366-372.

- İnan, S. (2000). Denizli'deki halkevleri ve faaliyetleri 1932-1951. *Atatürk Yolu Dergisi*, 7(25), 135-157.
- Konukçu, E. (2009). *Düzce tarihi dosyası: Eğitim ve kültür bölümü*. Yazarın Özel Arşivi.
- Özdemir, Y., & Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932'den 1951'e). *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (45), 235-262.
- Özsarı, M. (2009). *Ege Bölgesi halkevleri, edebi ve kültürel çalışmalar*. Ası Kitap Yayınları.
- Polat, C. (2010). *Halkevlerinden bir kesit Bolu Halkevi* (Tez No. 261241) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Toksoy, N. (2007) Türk inkılabında milli kültürün yeri ve halkevi çalışmaları. *Turkish Studies*, 2(1), 124-161.
- Tunç, B. (2018a). Iğdır Halkevi ve faaliyetleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5(16), 36-51.
- Tunç, B. (2018b). *Ağrı halkevleri*. Eğitim Yayınevi.
- Şahin, E., & Tunç, B. (2015). Demokrat Parti'nin kuruluş süreci ve DP – CHP siyasi mücadelesi (1945-1947). *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 31-69.
- Şimşek, L. (2008). *Lütfü Şimşek arşivinden Düzce*. Damla Matbaası.
- Yeşilkaya, N. (1999). *Halkevleri: İdeoloji ve mimarlık*. İletişim Yayınları.
- Zeyrek, Ş. (2006). *Türkiye'de halkevleri ve halk odaları*. Anı Yayıncılık.